Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...1921 оной ...21-hээ гарана | № 218 (15841) | 1981 оной сентябриин 20, воскресени | Сэн 2 мүнгэн.

АРБАН НЭГЭДЭХИ ТАБАН ЖЭЛДЭ, ТАБАН ЖЭЛ — НАМДА

НОГООН БАЯЛИГАА ХАМГААЛАЯ!

МҮНӨӨДЭР—ОЙ МОДОНОЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЫН ҮДЭР

Ой модоёо арад зон «ногоон нүхэр», үгышье hаа, «ногоон далай» гэжэ дэмы нэрлэдэггүй ёhотой. Нээрээшье, хүнэй хүлэй гэшхээгүй (тиимэ газар хоморшог лэ болоо даа) нарhан тужа соо ороходошни, сэдьхэл зүрхэндэшни баяр баясхалан зээтагүй түрэхэ. Модоной набшаhанай hүүдэртэ хоргодоод байhан жэмхэн шубууд пишаганалдаха, hүүлээрээ шарбалдаhан хэрмэнэй гүлгэдэй наадахые харахадаа хеэршеөхэш, үнгэ бүриин сэсэг намаагай анхилма хангалhаа «hогтошохош»... Юрэдеэл, «ногоон далай» соогуур тамаржа ябаhандал хүлнүүдшни хүнгэдэшэhэн, хэдэн километр махахадаа, эсэhэнээшье мэдэхэгүйш!

Магад зарим зон hанежа болохо— яагаа хүхирүү хүм даа — яhалал ой тайга соогуур аяншалаад үзэгдэhэн байгдаха. Тииштэрээ hайшааха, дэбэргэхэ, «халюун малгай хиидхэхэ» юун байгаа юм? Ой аад лэ ойл бээ!

Намда, хорёод жэлэй туршада «ногоон нүхэртэй» ханилhан, ойдо хоёрдохи гэрээ олоhон хүндэ иимэ ахирхан бодолнуудтай яашье эбсэхын аргагүй. Бодоодшье үзэел даа, модогүйгөөр хүн амидаржа шадахагүй бээзэ. Ажахын бүхы hалбаринуудта модоной үргэнөөр хэрэглэгдэдэгынь бүгэдэндэ мэдээжэ бшуу.

Ушар тиимэhээ бидэнэй, ойн харуулшадай гол зорилго хадаа «ногоон нүхэрөө» хамгаалхаhаа гадна, тэрэнэй баялигые улам арьбажуулха үүргэтэйбди. Энэ талаар манай коллектив арбадахи табан жэлэй туршада амжалтатай ажаллаа гэхэ байнаб. Түсэбөөр хараалагдаhан бүхы даабаринууд дүүргэгдэнхэй юм.

Партиин XXVI съездын шиидхэбэринүүд дотор ой модо гамтайгаар хэрэглэхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагданхай гээшэ. Энэ юун гэhэн удхатайб? Тобшохоноор хэлэхэ болоо hаа, нэгэ модо отолбол, хоёрые тари гэhэн хэр угай жама ёhо хуулишалан сахигдаха ёhотой.

Теэд бодото байдал хаража үзэхэдэ, ой тайгын гүн соо сэдьхэл зүрхэ зэбүүрхэмээр ушарнууд али муншагүй дайралдадаг. Нэгэдэхеэр, модоной ажахынууд (зорюута бэшэл ааб даа) модоёо ехээр гэмтээнэ. Хүсэтэ техникын — трактор, бульдозер, ашаанай автомашиненуудай ябаhанай hүүлээр модо отолдог түсхай участогуудай хэдэн зуугаад залуу эшэнүүд хуха дарагдашаhан байдаг. Тэдэнэй дахинаа ургахагүйнь элитэ, түгсүүл болоод лэ үлэшэнэ бшуу. Хоёрдохёор, «ногоон нүхэрэймнай» ёhотой дайсаниинь хэн бэ гэхэдэ—бидэ өөhэдөө болонобди.

Хабар, газарай гэдэжэ гэхэ гү, али ногооной бултаймсаар лэ ой тайгын «айлшадай» тоо үдэрhөө үдэртэ олошордог заншалтай гээшэ. Тэдэнэр түхэреэн жэл соо ой тайгаар дэншэжэл ябаха. Хэрэгынь —. үмсын хомхой. Байгаалиин баялигай хэшэгтэ хүртэлсэхэhээ хэншье арсахагүй. Теэд зарим зон алим жэмэс суглуулаад, сэбэр агаараар амилжа, амараад ошохын орондо, байгаалида аймшагтай ехэ хохидол ушаруулдагынь харамтай. Хүнэй hэргэлэмжэгүй ябадалhаа түймэр табигдажа, али тухай ехэ модон шатана гэхэбтэ? Оршон тойроной саашанхи хуби заяанда hанаагаа табингүй, «намhаал саагуур, наранhаа наагуур» гэдэг ябадалай хойшолон айхабтар хохидолтой.

Энээнии гэршэлhэн жэшээнүүдые дурдаhуу6. Нёдондо май hарада «Байгал» гэжэ туршалгын ажахын Тулунжа хүндыдэ түймэр табигдажа (гэмтэ нюур мүноошье болотор олдоодүй) 3 гектарай модон шатаад, элдүүриhээ гараа ха юм. Баhал энэ hара соо «Пригородный» совхозой «Святой» хүндын хүбшэдэ носоhон түймэрэй hүүлээ 1,5 гектарай модон гэмтээгдээ. Хэрбээ хүн бүхэнэй галай аюулай хойшолонгые үнэн зүрхэнhөө мэдэржэ, байгаалида харамтайгаар хандадаг hээнь, иимэ ушарнууд дайралдахагүй байгаал. Ушар тиимэhээ галай аюулые hэргылэгты гэжэ үшөө дахин hануулха хүсэлэнтэйб.

Манай участок 17 мянган гектар газартай. Сэхыень хэлэхэдэ, ехэл хүлгөөтэй, ехэл шууятай, амар заяа үзүүлдэггүй гэхэдэ ямар юм, юрэдөөл, городой хүн зоной хүлдэ нэн түрүүн дайрагдадаг участок юм. Тиимэ болохолоорнь манай ажалда hанагдаагүй, хүлөөгдөөгүй бэрхэшээлнүүд тохёолдодог. 17 мянган гектар ногоон зоно харууhалха гээшэ тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ. Тиибэ яабашье манай багахан коллектив зорилгоёо бэелүүлхын түлөө шармайн оролдоно.

Жэшээнь, жэл бүри 10 гектарта модо тариха түсэбөө дүүргэнэбди. Жэлэй эхинhээ хойшо санитарна сабшалга үнгэргэжэ, 200 кубическа метр модо бэлэдхээбди, квартал бүхэндэ зуруу татагданхай, 24 килограмм нарhанай үрэhэн суглуулагдажа, октябрь hарада таригдаха. ой модо түймэрhөө hэргылхэ зуруудууд хахалагдаа, 60 гектарта таригдаhан залуу модоной хойноhоо харууhалнабди, бүхы талмайда санитарна сэбэрлэлгэ хэгдэнхэй. Тобшохоноор хэлэхэдэ, жэлэй туршада хараалагдаhан хэмжээ ябуулганууд 8 hара соо бэелүүлэгдээд байна.

Манай участогта хамтадаа 12 хүн хүдэлхэ ёhотой аад, мүнөөдэрэй байдалаар, 8 хүн ажаллана. Тиихэлээрнь нэгэ хүндэ нилээд горитой ажал хүдэлмэри хүртэхэ баатай болоно. Гэбэшье коллективэй гэшүүд улам эршэтэйгээр хүдэлжэ, харюусалгаяа улам дээшэлүүлэн, жэлэй түсэб дүүргэhэн тухайгаа элидхээ гээшэ. Арбаад жэлдэ ойн харуулшадаар хүдэлhэн Н. Г. Матвеев, А. А. Деряшкин, П. В. Орлов, А. С. Юсупов гэгшэдэй участогууд hайн сэгнэлтэдэ хүртөө.

Заншалта hайндэрөө ажалай амжалтаар угтажа байhандаа баяртайбди. «Ногоон алтаяа» арьбажуулхын, баялигыень бүгэдэ арадай хэрэгтэ зорюулхын түлөө бултаараа оролдоё, «ногоон нүхэрөө» хамгаалая, ханилая!

Е. БУРЕЕВ,
Ивалгын ой модоной ажахын Гүрэльбын участогай ойн харуулшан.

ХҮНДЭРЭЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ

Ой модон — арадай баялиг. Түйлай ехэ дайдые эзэлэн нэмжыhэн сэл ногоон ой байгаалиин үнэтэ түүхэй эдүүдэй кладовой байхаhаа гадна, мүн оршон тойронхие тохонижоруулан гааруулдаг гайхамшаг гуламта болоно. Тиимэл ушарhаа, модо бэлэдхэхэ ба болбосоруулхын хажуугаар ой модоной баялигуудые саг үргэлжэ hэльбэн нэмэхэ асуудалда манай орон ехэ анхарал хандуулна. Сентябриин 18-да Москвада болоhон, Модошодой үдэртэ зорюулагдаhан баярай суглаан дээрэ энээн тухай хэлэгдээ.

КПСС-эй ЦК-гай секретарь В. И. Долгих, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо З. Н. Нуриев, КПСС-эй ЦК-гай таhагые даагша И. Н. Дмитриев, министерствэнүүд болон албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, социалис мүрысөөнэй түрүүшүүл, ниислэл хотын олониитын түлөөлэгшэд Президиумдэ hууба.

СССР-эй ой модоной, целлюлозно-саарhанай ба модо болбосоруулдаг промышленностиин министр С. А. Шалаев элидхэл хээ.

Социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэн, арбан нэгэдэхи табан жэлэй даалгабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхэбди гэжэ баярай суглаанда хабаадагшад найдуулба.

(ТАСС).

СОВЕТ ОРОНДО ХАРШААР ПОЛЬШОДО ҮҮДХЭГДЭЖЭ БАЙҺАН ЯБУУЛГЫЕ БУРУУШААНА

Совет орондо харша харата балмад ябуулгын Польшодо хэгдэжэ байhантай дашарамдуулан, ПНР-тэ байдаг СССР-эй элшэн сайд Б. И. Аристов нүхэд С. Канятай, В. Ярузельскитэй уулзажа, Советскэ Союзда, тэрэнэй гадаадын ба дотоодын политикада харша, худал хуурмаг үгэ хуурнуудые,хардалга гүрдэлгэнүүдые контрреволюционно этэгээдүүдэй дура зоргоороо үргэнөөр, хэhээлтэгүйгөөр хэжэ байhанда совет хүтэлбэрилэгшэдэй даалгабаряар ПНР-эй хүтэлбэрилэгшэдэй анхарал хандуулба.

Социализмын дайсадай эдэ аашанууд дэлхэй дээрэхи түрүүшын Соведүүдэй оронииe, социализмын суртал бодолнуудые бүхы дээрэнь хардан муушалха, Совет гүрэн, совет хүнүүд тушаа харша, зэбүүрхэлэй мэдэрэл полягуудай дунда тарааха гэhэн — залагдан эмхидхэгдэhэн, политическэ шэнжэ шэглэлтэй байна.

Совет орондо харша ябуулга Польшын ниитын ажабайдалай элдэб hалбаринуудта, тэрэ тоодо үзэл сурталай, соёлой, дээдэ ба юрэнхы hуралсалай, хүмүүжүүлгын хэрэгүүдтэ улам гүнзэгыгөөр нэбтэрэн ороно гэжэ мэдүүлэгдээ. Советскэ Союзда эсэргүү хорото номнол элдэб хэблэлнүүдэй хуудаhануудаар дамжуулагдана.

Тэрэнии КОС-КОР, «Бэеэ даанги Польшын конференци» гэхэ мэтэ контрреволюционно эмхинүүдэй удамаршад, «Солидарностиин» хархис хүтэлбэрилэгшэд олон зоной урда хэлэhэн үгэнүүд доторoo тиимэ номнол элеэр тараана.

«Солидарностиин» Гданьскдахи съездын түрүүшын шата, үнэндөө, Совет гүрэнии хорото муухайгаар хардаhан, доромжолhон үгэнүүдые бүхы Польшо дотор тарааха трибуна болоо. Гданьскда баталагдан абтаhан, «Зүүн Европын арадуудта хандалга» гэдэгынь зэбүүрхэмэ харата ябуулга болоно. Поляк арадай сүлөөтэ, бэеэ дааhан байдалай түлөө ами наhаяа үгэhэн хэдэн зуугаад мянган совет сэрэгшэдэй дурасхаалые Совет орондо харша этэгээдүүд доромжолжо үргэлжэлhөөр.

Арадай засагта Польшотой хани ёhоной харилсаатайгаар, союзник ёhоной уялгануудаар холбоотой СССР тушаа дайсан харша ябуулга болюулхын тула ямаршье эрид шанга хэмжээнүүд ПНР-эй хуулита засаг захиргаануудай зүгhөө мүнөө хүрэтэр абтаагүй байна гэжэ тэмдэглэгдээ.

Совет орондо эсэргүү хорото номнол ба Советскэ Союз тушаа дайсан харша ябуулгануудые болюулхын тула эрид шанга хэмжээнүүд ПОРП-ын, Польшын правительствын зүгhөө дары абтаха гээд этигэжэ байhанаа совет хүтэлбэрилэгшэд элирхэйлнэ. (ТАСС).

ШЭНЭ ТАСС ҺОНИН

РСФСР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

Хиналта-шалгалтын албануудай хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн сентябриин 18-да РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведтэ болоо. Россин Федерациин министерствэнүүд болон албан зургаануудай, автономито республиканууудай Министрнүүдэй Соведүүдэй, крайгүйсэдкомууд болон облгүйсэдкомуудай, бухгалтеринүүдэй ба хиналта-шалгалтын албануудай хүтэлбэрилэгшэд зүблөөндэ хабаадаба. Гүрэнэй журам, социалис зөөриин бүрин hайн байлга хангаха, ерьбалалта алмалтын гүрим сахиха асуудалнуудаа КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые үндэhэ болгон, республика доторхи хиналта-шалгалтын хүдэлмэри hайжаруулха зорилгонууд зүбшэн хэлсэгдээ. Буридхэлэй ба хиналтын үүргэ дээшэлүүлхэ, хиналта-шалгалтын зургаануудай хүдэлмэри hайжаруулха шухала байhанда онсо анхарал хандуулагдаба. «КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдэй үндэhөөр, хиналтын ба гүйсэдхэл шалгалгын хэрэг саашадань нарижуулан hайжаруулха тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоол иимэ эрилтэ табина.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ М. С. Соломенцев зүблөөн дээрэ үгэ хэлээ. (ТАСС).

ЭРЭЛХЭГ ЗОРИГОЙ, ШЭН ГАБЬЯАГАЙ ТҮЛӨӨ

...ни (Смоленскэ область). ...Ородой эртэ урдын ...болохо Ельниин үйлсэ гу...нууд, талмайнууд hайндэ...эр шэмэглэгдэнхэй. Со...гвардиин бии болгогдо...40 жэлэй ойдо, Ельни хо...Эсэгэ ороноо Хамгаал...айнай I шатын орден ба...гада зорюулагдаhан Ель...районой ба хотын ажал...й баярай суглаан сентяб...18-да эндэ болобо.

...йнай ветеранууд, Ельниие ...глэгдэ хабаадагшад, об... болон хотын үйлэдбэ...түрүүшүүл, партийна, со...ниитын эмхинүүдэй тү...гшэд Соёлой ордондо суг... байгаа.

...халхы алдар солоор ба... түрүүшын гвардейскэ ...нүүдэй сэрэгэй тугууд ...й марšын аялга хүгжэм ...зал руу оруулагдана. Ба... суглаан нээгдэhэн дээ...сонохсогдобо.

...ланда хабаадагшад нү...Л. И. Брежнев түрүүтэй ...эй ЦК-гай Политбюроhоо ...hэн хүндэтэ президиу...ээ дэбжэлтэтэйгээр hун...

...тарагшадта хани халуу...угтагдаhан КПСС-эй ЦК-... Политбюрогой гэшүүн, ...эй оборонын министр ...кэ Союзай маршал **Д. Ф.** ...нова үгэ үгтэнэ. Ородой ...эй эртэ урдын хото городой нэгэн болохо Ельниие ...арад ехэ урма баяртай... мүнөөдэр тэмдэглэжэ бай... гэжэ министр хэлэбэ. Эсэ...ороноо хамгаалгын Агуу... дайнай жэлнүүдтэ хотые ...гшадай харуулhан эрэл...зориг болон шэн габьяа, ...айнай хүдэлөөндэ ажал...эдэбхитэйгээр хабаадал...ахын ба соёлой байгуу...эдэ эдэнэй түйлаhан ам...нүүд Эсэгэ Ороноо Хам...гын дайнай I шатын ор...оор тэмдэглэгдээ.

...оронойнгоо үндэр дээ...шагналаарнь Д. Ф. Усти...партиин Центральна Ко...тедэй, СССР-эй Верховно Со...Президиумэй болон ...эй Министрнүүдэй Сове...үнэнhөө городой ба рай...оной ажалшадые үнэн зүрхэнhөө амаршалаад, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Леонид Ильич Брежневэй эльгээhэн халуун амаршалга дамжуулhан байна.

Нүхэр Л. И. Брежнев дайнай түрүүшын үдэрhөө hүүлшын үдэр хүрэтэр фронтовой хүшэр хүндэ зам гаталhан байгаа гэжэ министр хэлэбэ. Коммунис байгуулалтада, социальна дэбжэлтын түлөө, эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ манай Эхэ ороной түйлаhан асари ехэ амжалтанууд Л. И. Брежневэй нэрэтэй таhаршагүй холбоотой юм. Элүүр энхэ ябахыень, зол жаргалтайгаар ажаhуухыень, зохёон байгуулхы ажалай шэнэ амжалта түйлахыень Леонид Ильич ельниинхидтэ, бүхы смоленскынхидтэ хүсэбэ.

Ельниин хүн зон Эсэгэ оронойнгоо алдар солые арьбадхахын тула нугаршагүй патриотизм, дайшалхы эрэлхэг зориг, баатаршалга гаргаhан юм гэжэ Д. Ф. Устинов hануулаа. 800 жэлэй турша соо Ельни бүхы арадтаяа хамта ородой газарые сахин хамгаалхын тула бодоhон, хариин хархис булимтарагшадай харгы замые халхалhан байгаа. hүрөөтэ 1941 ондо эртэ урдын хото алдар солоёо арьбадхаа hэн. Тиигэжэ эндэ совет гварди мүндэлhэн юм.

СССР-тэ фашис Германиин зэрлиг муухайгаар добтолhонhоо хойшо гурбан долоон хоногой үнгэрхэдэ, Смоленскын газар дээрэ дайсанай гол хүсэнүүдтэй шанга байлдаан боложо эхилhэн юм гэжэ министр үгэеэ үргэлжэлүүлбэ. Орондомнай үхэлэй аюул тохёолдобо. Хэды ехэ гээгдэлдэ оробошье, дайсан тэрэнии намар болотор булимтаран эзэмдэхые hанаашалан, Москва тээшэ гэлзүү шунахайгаар добтолжо байгаа. Гэбэшье эндэ, ородой эртэ урдын газар дээрэ, тэрэ хүсэтэ шанга харюу сохилто абаа hэн.

Ельниин добтолго Смоленскэ байлдаанай гол хубинь байhан юм. «Дайгаа сахилгаан түргөөр түгэсхэхэ» гэhэн гитлеровскэ түсэбтэ энээнэй ашаар шанга сохилто үгтөө бэлэй. Энэ хадаа Москва шадар немец фашис сэрэгүүдэй hэмнабута сохигдолгын эхин байгаа.

Ельни шадар болоhон байлдаанудай үедэ 100-дахи, 127-дохи, 153-дахи, 161-дэхи стрелково дивизинүүд эрэлхэг зориг, шэн габьяа гаргажа, үсэд нэтэрүү, тэсэбэритэй шанга, жаяг журамтай, эмхидхэл hайнтай байhанаа харуулаа hэн. 1941 оной сентябриин 18-да эдэ соединенинүүд манай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдтэ түрүүлэн гвардиин нэрэ зэргэдэ хүртэhэн юм. Долоон хоногой үнгэрхэдэ, Ельниие сүлөөлэлгэдэ хабаадаhан 107-дохи, 120-дохи стрелково дивизинүүд гвардиин нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Совет гвардиин мүндэлhэн тухай нүхэр Леонид Ильич Брежнев хэлэхэдээ, Ельни «дайшалхы хэрэгүүдээрээ энэ үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэхэ эрхэ олоо» гэжэ тэмдэглээ hэн.

Гвардеецүүд хадаа үндэр уялгатай хүнүүд болоно. Эдэмнай партидаа, арадтаа, Эхэ орондоо хизаарлашагүй үнэн сэхэ хүнүүд юм.

Газар дайда дээрэhээ булимтарагшадые үлдэн намнаад, ельниинхид шэн габьяата ажалаараа хото городоо hэргээhэн, тэрэнии баян дэлгэр, үзэсхэлэн hайхан болгоhон байгаа гэжэ Д. Ф. Устинов хэлээ. Мүнөө тэдэ бүхы оронтоёо хамта КПСС-эй XXVI съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлнэ.

Уласхоорондын орёо байдалда совет арад коммунис байгуулалтын зорил-онуудые шиидхэхэ ушартай болоно гэжэ министр үгэеэ үргэлжэлүүлбэ. КПСС-эй XXVI съезд дээрэ тэрэнии сэгнэhэн сэгнэлтэнь Крымдэ, Москвада нүхэр Л. И. Брежневэй аха дүү партинууд болон гүрэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзалгануудай үедэ шэнээр баталагдаhан байна. Мүнөө Эб найрамдалые хамгаалгаhаа, буу зэбсэгүүдые бууруулгаhаа шухала зорилго байхагүйл. Манай ленинскэ партиин XXVI съезд дээрэ найруулагдаhан наяад онуудай эб найрамдалта программые түби дэлхэйн түрүү үзэлтэй бүхы хүсэнүүд халуунаар дэмжэбэ.

Американ империализм түрүүтэй дэлхэйн хархис хүсэнүүд дай жүрөөдэжэ, Советскэ Союзай ба бусад социалис оронуудай эб найрамдалта хараа шэглэлдэ зүришэнэ. Эдэ хүсэнүүдэй ябуулганууд уласхоорондын политическэ байдалые муудхаагаа, дэлхэй дээрэхи байдалые орёо түгшүүритэй болгоо.

Империалис политикаяа бэелүүлхэдээ, США СССР-hээ сэрэгэй булюу хүсэтэй болохые оролдоно. «Совет сэрэгэй аюул» тухай hанаанhаа абтаhан худал хуурмаг үгэнүүдээр далдалагдажа, тэдэ буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээнэ, сэрэгэй зорилготойгоор ехэ мүнгэ hомолно. Нейтронно буу зэбсэг бүтээхэ тухай шиидхэбэри абахадаа, США уласхоорондын байдалые улам түгшүүритэй болгоо. Вашингтоной хашалта харшалалта доро НАТО-гай бусад оронууд сэрэгэй гаргашануудаа дээшэлүүлнэ. Дундуур зайда хэрэглэгдэхэ американ ракетэнүүдые Европодо тодхон табихые эршэмтэйгээр бэлдэжэ байна.

Иимэ оршон байдалда социалис Эсэгэ оронойнгоо аюулгүй байдалые найдамтайгаар хамгаалха гэhэн харюусалгатай зорилго парти болон арад Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдтэ даалгаhан байна. Энээнэй тула бидэнэртэ шухала хэрэгтэй бүхы юумэн бии. Хүдэлмэришэдэй, колхозникуудай, интеллигенциин шэн габьяата ажалаар Совет ороной өөрыгөө хамгаалха хүсэ шадал нэмээгдэнэ гэжэ министр хэлэбэ.

Коммунис парти ба Совет гүрэнэй дотоодын болон гадаадын политикые бүхы совет хүнүүд нэгэн hаналтайгаар hайшаан дэмжэнэ.

* * *

Смоленскэ областиин Ельни хотые Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын дайнай 1 шатын орденоор шагнаха тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указые соносхон уншаад, нэрьемэ альга ташалга доро хотын тугта орден зүүлгэбэ.

Нүхэр Д. Ф. Устиновай хэлэhэн үгэ ехэ анхаралтайгаар шагнагдажа, удаан үргэлжэлhэн альга ташалгаар нэгэнтэ бэшэ угтагдаа.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу Ехэ дайнай ветеран, Улаан талмай дээрэ болоhон Илалтын парадта хабаадагша Л. В. Бросалин, «Мир» колхозой түрүүлэгшэ, КПСС-эй XXVI съездын делегат А. С. Жебрунова, БКП(б)-гэй Ельнинскэ подпольно райкомой нэгэдэхи секретарь байhан Я. П. Валуев, комсомолой Ельнинскэ райкомой нэгэдэхи секретарь В. И. Щунин, М. И. Калининай нэрэмжэтэ гвардейскэ Таманска мотострелково дивизиин командир генерал-майор В. С. Полковницын, партиин Смоленскэ обкомой нэгэдэхи секретарь И. Е. Клименко гэгшэд суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Эхэ оронойнгоо үндэр дээдын шагналай түлөө КПСС-эй ЦК-да, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, нүхэр Л. И. Брежневтэ үнэн зүрхэнhөө баяр баясхалан хүргэбэ.

Баярай суглаанда хабаадагшад КПСС-эй ЦК-да, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, нүхэр Л. И. Брежневтэ эльгээ-дэхэ амаршалгын бэшэг ехэ дэбжэлтэтэйгээр абаhан байна.

Смоленскдэ ерээд байха үедөө Д. Ф. Устинов геройнуудай дурасхаалай сэсэрлиг соохи Мүнхын галай дэргэдэ, Советскэ Союзай Герой М. А. Егоровой хүүр дээрэ баглаа сэсэгүүдые табиба. Тэрэ промышленна предприятинуудаар ябажа, хүдэлмэришэдтэй хөөрэлдөө.

Ельнидэ Д. Ф. Устинов районой партийна эдэбхитэдтэй уулзаба. Түрүүшын гвардеецүүдэй хүшөөгэй дэргэдэ венок табиhан, хотын үзэсхэлэн hайхан газарнуудаар ябажа хараhан байна.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

У К А З

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ХАНДАГАТАЙН ЛЕСПРОМХОЗЫЕ ШАГНАХА ТУХАЙ

Предприятияа социальна ба экономическа талаарнь хүгжөөхэ хэрэгтэ амжалта түйлаhанайнь, үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлhэнэйнь түлөө, эмхидхэгдэhээр 50 жэл гүйсэhэнтэйнь дашарамдуулан «Забайкаллес» нэгэдэлэй **Хандагатайн леспромхозые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Секретариин түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Л. КОЗУЛИНА.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан
1981 оной сентябриин 17.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

У К А З

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ХАНДАГАЙН ЛЕСПРОМХОЗЫЕ ШАГНАХА ТУХАЙ

Үйлэдбэриин үндэр үрэ дүн түйлаhанайнь түлөө, эмхидхэгдэhээр 50 жэл гүйсэhэнтэйнь дашарамдуулан «Забайкаллес» нэгэдэлэй **Хандагайн леспромхозые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Секретариин түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Л. КОЗУЛИНА.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1981 оной сентябриин 17.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

У К А З

НҮХЭР В. Л. ЕМЕЛЬЯНОВАДА «БУРЯАДАЙ АССР-эй ГАБЬЯАТА ЭКОНОМИСТ» ГЭҺЭН НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Финансово-экономическа хүдэлмэриин талаар ашагабьяа ехэтэй байhанайнь түлөө Хандагайн леспромхозой ахамад бухгалтер **Емельянова** Валентина Лифановнада **«Буряадай АССР-эй габьяата экономист»** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Секретариин түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Л. КОЗУЛИНА.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1981 оной сентябриин 17.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

У К А З

НҮХЭД А. Д. ЕГОРОВ, А. И. ПЕРЕВОЗНИКОВ ГЭГШЭДТЭ «БУРЯАДАЙ АССР-эй ГАБЬЯАТА ИНЖЕНЕР» ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Республикын ой модоной промышленностиие хүгжөөхэ хэрэгтэ габьяатай байhанайнь түлөө **«Буряадай АССР-эй габьяата инженер»** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ иимэ хүнүүдтэ олгохо:

Егоров Александр Доржиевичта—Хандагатайн леспромхозой директор.

Перевозников Анатолий Ивановичта—Баргажанай леспромхозой үйлэдбэриин таhагай начальник.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Секретариин түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Л. КОЗУЛИНА.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1981 оной сентябриин 17.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

У К А З

ХАНДАГАЙН ЛЕСПРОМХОЗОЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Социалис мүрысөөндэ үйлэдбэриин үндэр үрэ дүн түйлаhанайнь түлөө, Хандагайн леспромхозой эмхидхэгдэhээр 50 жэл гүйсэhэнтэй дашарамдуулан, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** иимэ хүнүүдые шагнаха:

Борисов Иван Андреевичые — модо зөөдэг автомашинын жолоошон;

Варфоломеев Николай Савельевичые — Анаагай ой модоной пунктын начальник;

Колокольцов Анатолий Константиновичые — модо бэлэдхэдэг бригадын бригадир.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Секретариин түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Л. КОЗУЛИНА.

Улаан-Үдэ хото, Соведүүдэй байшан
1981 оной сентябриин 17

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

У К А З

ХАНДАГАТАЙН ЛЕСПРОМХОЗОЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Үйлэдбэриин үндэр үрэ дүн түйлаhанайнь түлөө, Хандагатайн леспромхозой эмхидхэгдэhээр 50 жэл гүйсэhэнтэй дашарамдуулан Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** иимэ хүнүүдые шагнаха:

Горяинова Елизавета Ильиничнае — таhагай начальник;

Жапов Самбу Бадлаевичые — модо бэлэдхэлгын мастер;

Ерофеев Григорий Евлампиевичые — ахалагша оператор;

Ивакин Анатолий Петровичые—түмэр харгын бригадир.

Федотов Иван Яковлевичые — модо отологшо.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Секретариин түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Л. КОЗУЛИНА.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1981 оной сентябриин 17.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

У К А З

РЕСПУБЛИКЫН ОЙ МОДОНОЙ, ЦЕЛЛЮЛОЗНО-СААРҺАНАЙ БА ТҮЛИШЫН ПРОМЫШЛЕННОСТИИН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Үйлэдбэриин үндэр үрэ дүнгүүдые түйлаhанайнь түлөө Ой модоной хүдэлмэрилэгшын үдэртэй дашарамдуулан Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** иимэ хүнүүдые шагнаха:

Бурундуков Виктор Сергеевичые—Сэлэнгын районой Сэлэнгын леспромхозой слесарь;

Гомбоев Бато Гомбоевичые — Загарайн районой Онохойн модоной комбинадай слесарь;

Забанов Семен Александровичые — Прибайкалиин районой Байгалай леспромхозой ой модоной пунктын начальник;

Могильникова Надежда Александровнае — Кабанскын районой Сэлэнгын целлюлозно-картоной комбинадай хүдэлмэришэн;

Моисеев Михаил Филипповичые—Яруунын районой Хориин леспромхозой тракторист.

Устьянцева Мария Ильиничнае — Улаан-Үдын ой модоной ажахын мастер;

Трофимов Николай Григорьевичые — Хэжэнгын районой Худанай леспромхозой модо бэлэдхэгшэдэй бригадын бригадир;

Шитин Филипп Ивановичые — Загарайн районой Шүлүүтэйн леспромхозой модо зөөдэг автомашинын жолоошон

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Секретариин түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Л. КОЗУЛИНА.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1981 оной сентябриин 17.

Мүнөөдэр— Ой модоной хүдэлмэрилэгшын үдэр

ЭНЭ ҮДЭР РЕСПУБЛИКЫМНАЙ ОЙ МОДОНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИИН ЭГЭЭЛ ТОМО ПРЕДПРИЯТИНУУДАЙ НЭГЭН ХАНДАГАТАЙН ЛЕСПРОМХОЗОЙ КОЛЛЕКТИВ ПРЕДПРИЯТИНГАА ЭМХИДХЭГДЭҺЭЭР 50 ЖЭЛЭЙ ОЙЕ ТЭМДЭГЛЭЖЭ БАЙНА.

ТУС КОЛЛЕКТИВЭЙ АЖАЛ ХЭРЭГҮҮД ТУХАЙ ЭНЭ ХУУДАҺАНДАА ХӨӨРЭНЭБДИ.

Агнаг тайгын үн-соогуур Ажалай сууряан зэдэлнэ

ХҮГЖЭЛТЫН ШАТАНУУД

ТҮРЭЛ совет арадайнгаа түүхэтэ илалтануудай эхи табиһан түсэбтэ табан жэлнүүдэй сасуутан болохо мүндэлһэн манай Хандагатайн леспромхоз табин жэлэй ойн гүйсэбэ. Алар тэрэ 1931 ондо сарбай һүхэ, гар хюрөөгөөр модо унагааха, шпалануудые бэлэдхэжэ эхилһэн сагһаа мүнөө хүрэтэр урган хүгжэһэн манай коллектив ажалай болон ажабайдалай баян намтартай юм. Урган хүгжэлһэн замайнь намтарые удхалан хөөрэбэл удаан байха, коллективнай «хүгшэрһэн» шэнгээр һанагдажа болохо. Мүн коршон тойронхи ой тайгаһаа отологдожо шэнгэрэжэ ха юм, арга боломжонуудынь бага болоо» гэжэ һанаха зарим олдожо магад.

Гэхэтэй хамта бүри һаяхан КПСС-эй обкомой, «Забайкаллес» нэгэдэлэй оруулһан дурадхалаар СССР-эй Ой модоной ба модо болбосоруулгын министерство манай түмэр харгын шадар модо бэлэдхэлгые жэлэй 1 миллион кубометр хүрэтэр үргэдхэжэ, Новоильинск посёлогто модо болбосоруулгын томо үйлэдбэри эмхидхэхэ шиидхэбэри гаргаһан байна. Энэ манай өөрэдүйн ехэ арга боломжонуудые гэршэлнэ бшуу. Мүн арбадахи табан жэлэй ажалай амжалтата дүнгүүд тэрэниие эли тодоор элирхэйлнэ.

Олон жэлдэ модо бэлэдхэлгэ ябуулагдажа, Загарайн, Хэжэнгын районуудта ой тайгын шэнгэрһэн шалтагаанһаа модо отологлынгоо талмайе Хориин, Худанай, Хүрэйн леспромхозуудта; мүн Яруунын районай хүрэтэр үргэдхэһэн байнабди. Тиихэдэ Байгал далайн уһаа суглуулдаг талмайнаа модо отологые холодуулхын тула нарин замтай түмэр харгыга утадхажа, Баунтын районай Витимэй леспромхозой барилга эхилжэ бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулагдаа. Киджимит гэжэ түбэй посёлогтой тус леспромхоз жэл соо 550 мянган кубометр модо үгэхэ хараатай юм.

Бүхэдөө арбадахи табан жэл соо 128 километр түмэр харгы табигдажа, 56 километр хуушан харгы заһабаригдаба. Тиигэжэ бүхы харгымнай утань 300 километрһээ хүрэнэн байна. Хойто зүгэй зүйтэн уларита газарта Заза посёлок баригдажа, модо шэрхэ 128 километр түмэр харгы, 107 километр автомобильна харгы татагдаа. 1979—1980 онуудта Байгал далайн уһаа суглуулдаг талмайһаа гадуур газарта 230 мянган кубометр модон бэлэдхэгдээ. Мүн Зүүн-Хүрайн түмэр харгын отделени бии болгогдожо, Тужинкада ба Баруун-Эгэтэдэ модо ашаалгын пунктнууд эмхидхэгдээ.

Түбэй баазаһаа холо, республикын хойто районуудта модо бэлэдхэлгэ, зэрлиг тайга соо бааза, посёлогуудые барилга предприятиинмнай гол үйлэдбэридэ ниилэ нүлөөлөн байха юм. Гэбэшье арбадахи табан жэлэйнгээ түсэбтэ даабаринуудые нэрэтэй солотойгоор дүүргэжэ шадаабди. Тиигэжэ табан жэлэй хугасаа соо 3 миллион 542,5 мянган кубометр модон таллагдаһан, 1 миллион 284 мянган шпала, 8,4 мянган кубометр арболит, 130,8 мянган кубометр хюрөөдэмэл материалнууд гаргагдаһан байна. Мүн 9,1 мянган кубометр хайрсагууд болон 336,6 мянган түхэригэй арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараан бүтээгдээ. Энэ хугасаа соо, юһэдэхи табан жэлэйхидэ орходоо 3,5 дахин ехэ технологическа зомгоол, 2 дахин ехэ амһарта, 4,2 дахин ехэ арболит, 1,4 дахин ехэ хюрөөдэмэл материалнууд гаргагдаһан байха юм.

Хүгжэлтын, ургалтын табин жэлые гаталжа, мүнөөдэр алтан ойгоо тэмдэглэжэ байхадаа, манай леспромхоз республикынгаа эгээ томо ой модоной комплекс болоод байһанаа гэршэлнэ. Мүнөө тэрэнэй бүридэлдэ хоёр отделенитэй түмэр харгы, баригдажа байһан Витимэй леспромхоз, жэлэй 4 миллион түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри бүтээхэ шадалтай капитальна барилгын управлени, оньһожоруулагдамал томо доодо склад, модо бэлэдхэлгын гурбан пункт болон бусад олон цех, участогууд ородог. Табин жэл соо леспромхоз оронойнгоо арадай ажахыда 21 миллион кубометр модо бэлэдхэжэ үгэһэн байха юм.

Мүнөө леспромхоздо 2,5 мянгаад хүн хүдэлнэ. Тэдэниие хуушанайхяараа модошод гэжэ нэрлэдэгбди. Теэд тэдэниие мүнөө иигэжэ нэрлэлтэй аал? Предприятиин үдэрһөө үдэртэ хүгжэжэ, үйлэдбэриин оньһожоруулагдажа ба автоматизацилагдажа, шэнэ техникэ болон түрүү технологиин нэбтэрүүлэгдэжэ байһан дээрэһээ шэнэ мэргэжэлтэд олошорно. Модо шэрэдэг автопоезднуудай жолоошод, трактористнууд, хахад автомат лининүүдэй операторнууд, тепловозой машинистнууд, крановщигууд, электригүүд, хабсаргагшад гэхэ мэтэ—эндэ хэрэглэгдэдэг бүхы мэргэжэлтэдые тоолохонь бэрхэтэй.

Һүүлэй арбан жэл соо леспромхоздомнай хүдэлмэришэдэй ажаһуудалай эрилтэ хангаха талаар ехэ барилга хэгдээ. Ажалшадай ажаһуудалай эрилтэ хангаха, ажабайдалай эрхэ байдал һайжаруулха талаар бүхэсоюзна харалга-конкурсдо үндэр үрэ дүн харуулжа, манай леспромхоз СССР-эй Ой модоной ба модо болбосоруулгын министерствын болон профсоюзай ЦК-гай Хүндэлэлэй грамотаар хоёр дахин — 1978, 1979 онуудта шагнагдаһан байха юм. Тиигэжэ леспромхозой түб тосхон Новоильинскдэ 600 хүнэй һуурятай, элдэб таһалгануудтай соёлой байшан, хилээмэнэй пекарни, хоёр кафе, эдеэ хоолой хоёр магазин, 250 хүнэй нэгэ доро эдеэлхэ столово, худалдаа наймаанай складууд, спортивна комплекс, хэлхээ холбооной узел, поликлиника, больница, наймалгын гэр, үнгэтэ телевидениин ретранслятор гэхэ мэтэ өөрын хүсөөр баригдаа. Тиихэдэ 18226 дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра ашаглалгада оруулагдаһан байна. Энэ бүхы барилга бүгэ өөрын хүсөөр хэгдэһэн юм. Мүнөө хоёр һургуулиин, хүүгэдэй комбинадай барилга ябуулагдана. Посёлогтохи бүхы барилга «Бурятгражданпроект» институдта зохёогдоһон тусхай проектын ёһоор хэгдэдэг. Саашадаа Новоильинск 25—30 мянган хүнтэй городой түхэлтэй посёлок болгогдохоор хараалагдана.

Тэрэнэй тулада 1990 он хүрэтэрхи үедэ энэ посёлогтоо 70—70 квартиратай зургаан гэр, 32—32 квартиратай арбан гэр, универмаг, гостиница, 560 үхибүүдэй байха хүүгэдэй сад-ясли, техническэ училищиин байшан, тамаралгын бассейнтэй спортын зал гэхэ мэтые барихаар түсэблэнхэйбди.

Леспромхозой эмхидхэлэй, хүгжэлтын бүхы шатануудта эндэхи партийна организаци хадаа коллективые залан хүтэлбэрилхэ, амжалтада зорюулха хүсэниинь байһан, байнашье гээшэ. Бүри 1940 ондо «Бурят-Монгольская правда» газетын декабриин 2-ой номерто Хадагатайн модоной пунктын хүдэлмэришэдэй республикынгаа ой модоной промышленностиин хүдэлмэришэдтэ хандаһан Хандалга-бэшэг толилогдоһон байна. Тиигэжэ хандагатайнхид 1940 оной дүрбэдэхи кварталай түсэбтэ даабарие болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөнэй үүсхэл гаргаа һэн. Энэ үүсхэл хадаа стахановска хүдэлөөе үргэдхэхэ талаар дайнай урда жэлнүүдтэ Хандагатайн леспромхозой партийна организациин оролдолго гаргадаг байһые гэршэлнэ бшуу.

1945 оной март һарада коммунист С. А. Белинскиин ударидадаг Ара-Хеөрхын модо бэлэдхэлгын пунктын коллективтэ леспромхозой дамжуулгын Улаан туг барюулагдаһан байна. Коммунистнууд, тэдэнэй ударидадаг ехэ, багашье коллективүүд хэдыдэшье үндэр бүтээсэтэ ажалай, политическэ ехэ эдэбхи үүсхэлэй ульгэр жэшээ харуулдаг байгаа.

Мүнөө леспромхозой партийна организациин зэргэдэ 215 коммунист тоологдоно. Тэдэнэр булта эршэтэ социалис мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ дабшадаг, түсэбтэ даабаринуудаа болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө шэнэ-шэнэ үүсхэлнүүдые гаргажа, суг хамта хүдэлдэг нүхэдөө уряалдаг юм. Жэшээнь, үнгэрэгшэ табан жэлдэ леспромхозой модо шэрэгшэдэй томэдхогдомол звеное ударидагша коммунист Василий Николаевич Хлебников арбадахи табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөнэй үүсхэл гаргаа һэн. Тиин тэрэ үгэдөө хүрэжэ, өөрынгөө табан жэлэй түсэбтэ даабарие 4 жэл 4 һара соо бэелүүлээ. Мүнөөшье В. Н. Хлебниковэй звено мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ дабшаһаар. Мүн коммунистнууд, модо тайрадаг машинын машинист В. А. Сурмило, тепловозой машинист С. П. Носков, ашаалагша А. П. Топорков, модо отологшо И. И. Гусев болон бусадые түрүүшүүлэй дундаһаа нэрлэлтэй.

Юһэдэхи, арбадахи табан жэлнүүдэй түсэбүүдые амжалтатай бэелүүлээд, леспромхозоймнай коллектив мүнөө ээлжээтэ арбан нэгэдэхи табан жэлые эхилээд байна. Шиидхэхэ, бэелүүлхэ зорилгонуудынай ехэ. Предприятияа һэльбэн шэнэлхэ талаар арбадахи табан жэлдэ эхилһэн хүдэлмэреэ саашань үргэлжэлүүлхэбди. Шэнэ, Витимэй леспромхозой барилгые үргэдхэхэ зорилго табигдана. Тэрэнэй тулада тус леспромхозой түб Киджимит посёлогто хүрэтэр нарин замтай түмэр харгыгаа утадхаха байнабди. Мүн тиихэдэ технологическа зомгоол үйлэдбэрилхэ нэмэлтэ хүсэ бии болгоһоной, модо хюрөөдэлгын шэнэ цехэй проектнэ хүсые гүйсэд ашаглаһанай ашаар модо бүри үргэнөөр, комплексноор болбосоруулдаг болохо түсэбтэйбди. Эдэ зорилгонуудаа сүм бэелүүлхын түлөө манай коллектив, партийна, профсоюзай ба комсомолой организацинууд оролдоно гээшэ.

А. ЕГОРОВ,
леспромхозой директор.
В. МАСЛОВ,
леспромхозой парткомой секретарь.

ЗАЛУУГАЙ ЗАЛИТА ҮҮСХЭЛ

Табин жэлэйнгээ алтан ойе манай леспромхозой коллектив амжалтата хэрэгүүдээрээ угтаба. Хамтынгаа энэ амжалтада манай комсомолшуудшье горитой хубитаяа оруулна гээшэ. Леспромхозой комсомолой организацида мүнөө 350 комсомолшууд тоологдоно. Районойнгоо эгээл томо организацинуудай нэгэн болохо энэ залуушуулай эдэбхитэй отрядые райкомой эрхэтэй ВЛКСМ-эй комитет толгойлдог юм.

Комсомолшууд хододоо мүрысөөнэй манлайда дабшан, шэнэ түрүү хэрэгүүдые үүсхэдэг. Тиигэжэ юһэдэхи, арбадахи табан жэлнүүдэй хугасаа соошье олохон комсомол-залуушуулай бригада, звенонууд амжалтата хэрэгүүдээрээ шалгарһан байна. Тэдэнэй тоодо В. Зубакин, В. Сатюков, А. Шахватов гэгшэдэй бригадануудые, С. Маслов, К. Болонев, А. Кострома гэгшэдэй экипажнуудые нэрлэлтэй. Агуу Октябриин 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ Владимир Коллеговэй ударидадаг технологическа зомгоол үйлэдбэрилдэг комсомол-залуушуулай бригада эрхим амжалта туйлаа һэн. Тус бригада халаан соо 47 кубометр зомгоол гаргаха даабарияа 55—70 кубометртэ хүргэһэн байна. 1978 ондо манай леспромхозой оньһожоруулагдамал доодо складай оператор Александр Трофимов ВЛКСМ-эй XVIII съездын делегадаар һунгагдаа бэлэй.

Арбадахи табан жэлэй дүнгөөр 20 комсомолецнай ВЛКСМ-эй ЦК-гай «Табан жэлэй залуу гвардеец» гэһэн бронзо тэмдэгээр шагнагдаа. Тиихэдээ Новоильинскэ модо бэлэдхэлгын пунктын Михаил Павловай ударидадаг комсомол-залуушуулай бригада арбадахи табан жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид дүүргээд, КПСС-эй XXVI съездын нээгдэтэр хоёр һарынгаа түсэбые сүм бэелүүлһэн байна. Һаяхан энэ бригада ВЛКСМ-эй ЦК-гай Хүндэлэлэй грамотаар, ВЛКСМ-эй Буряадай обкомой вымпелээр шагнагдаба.

Теэд гансахан ажалайнгаа амжалтаар һанаагаа дүүргэжэ, залуушуул һуудаг бэшэ бшуу. Манай комсомолшууд коллективэйнгээ ниитын ажабайдалда, ниитын эмхинүүдэй ажал ябуулгада эдэбхитэйгээр хабаададаг юм. Коллективтэмнай спорт үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Спортын һайн дуранай «Труд» бүлгэмэй эхин организацида бүхыдөө 720 гаран хүн тоологдоно. Тэдэнэй 632 хүниинь спорт сагүргэлжэ эрхилдэг.

Үнгэрэгшэ жэлдэ 350 хүн ГТО-гой нормо дүүргэжэ, значогуудтай болоо һэн. Тиихэдэ зургаан спортсмен нэгэдэхи разрядтай, [illegible] спортын хоёрдохи, [illegible] разрядуудтай болоо. [illegible] жэлэй февраль һара[illegible] най спортсменүүд П. [illegible] тушкин, Е. А. [illegible] А. В. Матушкин [illegible] СССР-эй спортын [illegible] нэрэ зэргэнууд олго[illegible]

Манай леспромхозой [illegible] сменүүд районой, ре[illegible] кын, зоны мүрысө[illegible] нэгэтэ бэшэ хабаад[illegible] дэр үрэ дүнгүүдые [illegible] түрүү һууринуудые [illegible] байха. Үнгэрэгшэ үбэ[illegible] санашад Кировскэ обл[illegible] Кирово-Чепецк город[illegible] рекоп гэжэ баазада [illegible] гэгдэһэн бүхэсоюзна [illegible] сөөндэ хабаадажа, о[illegible] гоо модо бэлэдхэлгы[illegible] приятинуудай коман[illegible] соохоо хоёрдохи һуур[illegible] раһан байна.

В. ЖЕР[illegible]
леспромхозой комсо[illegible]
комитедэй секре[illegible]

НЭГЭ УГАЙ ХҮДЭЛМЭРИШЭД

Хандагатайн леспромхоздо гэр бүлөөрөө, аха, дүүнэрээрэ — булта хүдэлдэг зон олон юм. Наһанайнгаа ажалые, нэгэ шэлэһэн мэргэжэлээ эсэгэһээ хүбүүндэ, дам саашань—дүүнэр, ашанартаа дамжуулан хүдэлдэг уг залгамжалһан хүдэлмэришэ гэр бүлынхидые эндэ хүндэлдэг.

Модо отологшоор гушан жэлдэ хүдэлжэ, амаралтада гараһан Петр Семенович Лоханинай гэр бүлын бүхыдөө 19 хүн мүнөө леспромхоздо хүдэлнэ. Леспромхозой үйлэдбэридэ энэ гэр бүлынхидэй ажаллаһан жэлнүүдые хамталан тоолобол, 350 жэлһээ үлүү гаранхай юм.

Тиихэдэ Калашниковтанай гэр бүлэ леспромхоздо бүхыдөө 214 жэлдэ хүдэлнэ. Энэ хүдэлмэришэ гэр бүлын эсэгэ Фирсан Тимофеевич Калашников леспромхозой түмэр харгыда гуша гаран жэлдэ ажаллаад, наһанайнгаа амаралтада гараһан юм. Фирсан Тимофеевичын хүбүүд, басагадынь эсэгынгээ хэрэгые үргэлжэлүүлһээр.

Олон жэлдэ амжалтатай һайнаар хүдэлһэнэй ба ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадаһанайнгаа түлөө Лоханинуудай, Калашниковуудай гэр бүлэнүүд СССР-эй Ой модоной ба модо болбосоруулгын промышленностиин болон тус һалбариин хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай ЦК-гай Хүндэлэлэй дипломоор шагнагдаһан юм.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Лоханинтанай гэр бүлынхидэй түлөөлэгшэд: шпала хюрөөдэлгын цехэй хүдэлмэришэн И. Т. Лоханин; түмэр харгын депогой слесарьнүүдэй бригадир Лукьян Петрович Лоханин залуу слесарь М. Овчинниковтай.

Н. ЕФИМОВЭЙ фото.

ОРОЛДОС[illegible] ХЭШЭЭЛЬ[illegible] ЭХИТЭ[illegible]

ТОО, БАРИМТАНУУД

Үнгэрһэн табан жэлнүүдэй дүнгүүдээр ажалдаа шалгаржа, үйлэдбэриин үндэр үрэ дүнгүүдые туйлаһанайнгаа түлөө СССР-эй орден, медальнуудаар 133 хүн шагнагдаһан байна. Тэдэнэй тоодо:

И. А. Костромин, А. П. Кудряшов гэгшэд Социалис Ажалай Герой гэһэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртөө;

Ленинэй орденоор Е. И. Тугутов, Л. М. Гончаров, Ф. С. Фетисов гэгшэд шагнагдаһан байна;

Ажалай Улаан Тугай орден К. А. Кузьменко, В. П. Сальников, М. К. Ступин, И. Н. Кушнаренко, К. Е. Вставский, А. П. Топорков, М. Н. Фролов, Л. И. Солдатов, Г. Е. Ерофеев, Г. Д. Мункуев, С. П. Жапов, Г. К. Ярославцев, Б. Б. Балданов, Ф. Б. Мункуев, Н. П. Пушкарев гэгшэдтэ барюулагдаа һэн;

Мүн «Хүндэлэлэй Тэмдэг» ордендо М. И. Яневич, Ю. И. Кавелин, В. В. Грехов, И. М. Кара, В. М. Кравец, П. И. Гусев гэгшэд хүртэһэн байха юм;

Тиихэдэ тепловозой машинист К. О. Болонев Ажалай Алдар Солын II, III шатын орденуудаар шагнагдаһан алдартай.

МҮРЫСӨӨНЭЙ АША ЕХЭ

БИ 1970 ондо модо бэлэдхэлгын «Октябрьский» пунктда хүдэлхэеэ ерээ һэм. Тиихэдэ модон лебедконуудаар ашаалагдадаг байһан юм. Мүнөө хүдэлдэг түхеэрэлгэнүүд 1972 онһоо хэрэглэгдэжэ эхилээ.

Тэрэ гэһээр хоёр табан жэлые хүдэлжэ гарааб. Һанаад үзэхэдэ, арбан жэл гээшэ багахан сагай хугасаа шэнги. Теэд ажалаа, ажабайдалаа харахада, нилээд ехэ хубилалтанууд болоһон байха юм. Шэнэ техникэ олошороо. Олохон хүдэлмэри оньһожоруулагдаа. Теэд би тэрээн тухай хэлэхээ һананагүйб. Хүн бүхэнэй ажалдаа хандаса, тэдэнэй эдэбхи үүсхэл тад ондоо болоо бшуу. Эршэтэ социалис мүрысөөншье эндэһээ эхитэй.

Социалис мүрысөөндэ хабаадалсан, нүхэрэй ёһоор, бэе бэесынгээ хабые туршалсан ажаллахадаа, хүдэлмэришэд үйлэдбэриеэ һайнаар эмхидхэдэг, хүдэлжэ байһан оньһон техникэдээ гамтайгаар хандадаг болоно. Абаһан социалис уялгануудаа дүүргэхэ гээшэ хүдэлмэришэн бүхэнэй нэрэ хүндын хэрэг шуу. Тиимэһээ тэдэнэр аһан шадалаараа оролдодог гээшэ.

Энэ мүрысөөндэ би хоёр табан жэлдэ хабаадалсааб. Һүүлэй зургаан жэл удаагүүр мүрысөөнэй манлай барилсан, «Социалис мүрысөөндэ илагша» гэһэн тэмдэгүүдтэ хүртөө һэм. Үнгэрэгшэ табан жэлэйнгээ түсэбые 1979 оной сентябрьда дүүргээб. Энэ хадаа хүдэлмэриингөө сагые зүбөөр ашаглаһанай, техникээ зүбөөр хүдэлгэжэ, ажалайнгаа бүтээсэ дээшэлүүлһэнэймни аша үрэ гэжэ һанагшаб.

В. ХЛЕБНИКОВ,
модо ашаалагша.

ҮНГЭРҺЭН САГАЙ ХУУДАҺАНУУДЫЕ ИРАХАДА...

1931 ондо Зүүн-Сибириин түмэр замые шпалаар хангахын тула модо бэлэдхэн болбосоруулгын багахан үйлэдбэри нээгдэһэн юм. Тиихэдэ жэл соо 5 мянган кубометр модо бэлэдхэжэ, 20 мянган шпала гаргагдадаг һэн. Модо бэлэдхэлгэ Элхи голой эрьеэр гол түлэб гараар отологдодог байгаа.

* * *

Ороной индустриализацилгын үедэ (1932—1940 онууд) предприяти үргэдхэгдөө. Модо бэлэдхэлгэ гол түлэб энээндэ хабаадуулагдаһан колхозниуудай хүсөөр хэгдэдэг байһан. Дайнай урда жэлнүүдтэ бүхыдөө 44 километр нарин замтай түмэр харгы баригдажа, «ПТ» түхэлэй хоёр паровоз хүдэлгэгдэһэн юм. Эдэ жэлнүүдтэ леспромхозой коллективтэ стахановска хүдэлөөн эхилһэн намтартай.

* * *

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай фронтдо олонхи эрэшүүлэй мордоходо, леспромхоздо модо бэлэдхэлгэ бага болоһон байна. Тэдэнэй орондо үбгэд, эхэнэрнүүд, ухибүүд хүдэлөө. «Бүхы хүсэеэ фронтдо, бүхы хүсэеэ илалтада» гэһэн уряатай мүрысөөн дэлгэржэ, фронтовой бригаданууд эмхидхэгдээ. Фронтовой габшагай һа[illegible] болоһон юм. 1945 оной мартын 2-то леспромхозой парторг П. И. Соболев иигэжэ бэшээ һэн: «ВКП(б)-гэй 23 гэшүүдэй 13-нинь тоосоогоо үе соо партиин гэшүүндэ абтаһан байна. Стахановецүүдай тоо — 123 хүн. Тэдэнэй дунда — Я. Алексеев, И. Болонев, Добрынский, С. А. Белинский, Н. Н. Григорьев болон бусад»...

* * *

1946 онһоо хандагатайнхид «Бурмонголлес» трестын предприятинууд соохоо эгээл түрүүлэн модо бэлэдхэлгые механизацилжа эхилээ һэн. «КТ-12» маркын трактор, газогенераторна машинанууд модо таллаха, зөөхэ хүдэлмэридэ хэрэглэгдэдэг болоо. Модо бэлэдхэлгын, оньһожоруулагдамал пунктнууд бии болгогдожо, модо бэлэдхэгшэдэй посёлогууд баригдаа. Модо зөөхэ автомобильна харгы заһагдажа, түмэр харгы утадхагдаа. 1950 он болотор нарин замтай түмэр харгы 64 километр утатай болоһон байха юм.

* * *

Табяад онуудта «ПЭС-12—200» түхэлэй нүүдэл электростанцинууд ба «К-5» түхэлэй электрохюрөөнүүд хүдэлгэгдэжэ эхилээ. Эдэ жэлнүүдтэ стахановска хүдэлөөн улам үргэдэһэн байна. Ажалай түрүүшүүлэй тоо олошороо. 1955 он болотор тус леспромхоз өөрын 2 мянгаад хүдэлмэришэдтэй боложо, колхозниуудые хүдэлгэхээ болёо һэн.

Удаань шэнэ «ТДТ-40» гэжэ дизельнэ тракторнууд, модо зөөхэ «МАЗ» автомашинанууд, «Дружба» гэжэ бензинээр хүдэлдэг мотоортой хюрөөнүүд бии болоо.

1956 — 1960 онуудта Хандагатайн леспромхоз һалбариингаа эгээл томо предприятинуудай дунда бата һуурияа эзэлбэ.

* * *

Жараад онуудта леспромхозой коллектив бага комплексно бригадануудай ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ талаар үүсхэл гаргаа һэн. Тэрэ үедэ А. П. Кудряшовой бригада ехэ амжалта туйлаһан байна. Бага комплексно бригадануудаар һара соо 2000 кубометрһээ бага бэшэ модо бэлэдхэжэ, таллаха гэһэн тэрэнэй үүсхэл гансашье энэ леспромхоздо бэшэ, мүн бүхы республика дотор халуунаар дэмжэгдээ һэн. Эдэ жэлнүүдтэ леспромхозой коллектив 500 мянган кубометрэй «дабаа» дабаа.

ЭНЭ ХУУДАҺЫЕ МАНАЙ ТУС[illegible] КОРРЕСПОНДЕНТ Д. ДАШ[illegible] БЭЛДЭБЭ.

...ГАЙ ДЭЭДЫН ЗУРГААНУУДТА

ТОДОРХОЙ ЭМЖЭЭНҮҮД ...РААЛАГДАБА

...эй обкомой бюро ба Буряадай АССР-эй Минис... Совет республика дотор автомобильна харгы... барилга, заһабарилга ба харууһалгые һайжаруул... ...нүүд тухай асуудал хаража үзэбэ. Тиихэдээ ...нуудтэ республика дотор автомобильна хар... ...ургэдхэхэ, хүүргэнүүдые бариха ба харгы заһа... ...организацинуудай материально-техническэ ...уурийе һайжаруулха талаар горитой хүдэлмэри ...гэжэ тэмдэглэгдээ.

...арбан жэл соо хатуу хушалтатай харгы 1,5 ...та боложо, бүхы харгынуудай 75 процентдэ хү... байна. Душэ гаран хуушан модон хүүргэ саг үр... тумэр-бетон хүүргэнүүдээр шэнэлэн һэлгэгдээ, 76 ...совхозой туб һууринууд районой түбүүдтэй хатуу ху... ...харгыгаар холбогдоо, «Иркутск — Улаан-Үдэ» гэжэ ...ильна харгы заһабарилга ба һэльбэн шэнэлэлгэ ...үүргэгдээ. Энэ харгын барилгада бүхыдөө 113 мил... ...рит мүнгэ зөөри гаргашалагдаһан байна. Харин ...арбан жэлэй туршада энэ хэрэгтэ ойролцоол 20 ... түхэриг гаргашалагдаһан байха юм.

...барилгашадай партийна организацинууд коллек... ...социалис мүрысөө эмхидхэхэ, хүдэлмэрилэгшэ... ...дай ба политическэ эдэбхи үүсхэлые дээшэлүүл... ...тэ ехэ анхарал табидаг болонхой.

...тэй хамта республика дотор автомобильна харгы... ...хүгжөөлгэ автомобильна транспортын олошорол... ...арадай ажахын хэрэглэмжэһээ нилээд гээдэнги ...гэжэ тэмдэглэгдээ. Арбадахи табан жэлэй хугасаа ...томобильна харгынуудые барилгын ба ашаглалгын ...өөрынгөө хүсөөр барилга-хабсаралгын хүдэлмэ... ...тусэбөө дүүргээгүй. Тиигэжэ 1,6 миллион тү... ...гол фонднууд ашаглалгада оруулагдаагүй, 680 ...он хүүргэнүүд һэльбэн шэнэлэгдээгүй үлэшоо.

...барида хүдэлмэришэдэй кадрнуудые хүмүү... тэдэнние таарүү зүбөөр хубаарилан та... ажалай ба материальна нөөсэнүүдые ал... ...хэрэгтэ горитой анхарал хандуулагданагүй. ...социалис мүрысөө эмхидхэхэ түрүү дүй дүр... ...алдань нэбтэрүүлэгдэдэггүй байха юм. Эдэ ...үлгадалнуудһаа боложо, харгы барилга ба заһаба... 18 участогай 12-ынь энэ жэлэй түрүүшын хаха...дай түсэбтэ даабарие дүүргэжэ шадабагүй. Мүн тиихэдэ харгы барилгын управленинүүд түсэбэйнгөө дүүргэлтэ ойролцоол 81 процентдэ хүргөө.

Хүдэлмэриин шанар үшөөл хангалтагүй мүн, харгые болбосон түхэлтэй болгохо, харгын тэмдэгүүдые табиха, амаралтын павильонуудые бариха, түмэр харгын гарасануудые бэлдэхэ хэрэгтэ гүйсэд анхарал табигданагүй. РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1959 оной апрелиин 7-ной Указай ёһоор колхоз, совхозууд болон элдэб предприяти, эмхи зургаануудые харгы барилгын, заһабарилгын хүдэлмэридэ хабаадуулха хэрэг хангалтагүй байһаар. Энэ талаар Сэлэнгын, Хойто-Байгалай, Кабанскын, Зэдын, Хэжэнгын, Захааминай, Загарайн районуудта иланхаяа ехэ дутагдалнууд бии.

Харгы барилгын, тэдэнние харууһалгын хэрэгтэ зарим городой районой партийна комитедүүд, райгүйсэдкомууд анхаралаа багаар хандуулна. Түсэбтэ даабаринуудые заатагүй дүүргэхэ хэрэгтэ хүтэлбэрилхы кадрнуудай харюусалгые дээшэлүүлхые партийна организацинууд оролдоногүй. Газар малтаха хүндэ техникын дуталдаха, харгы барилгын материалнуудые ниитын транспортаар ашаалан зөөхэ түсэбэй дүүргэгдэхэгүй ушар харгы барилгашадай хүдэлмэридэ муугаар нүлөөлнэ.

Республика дотор автомобильна харгынуудые бариха, тэдэнние заһабарилха ба харууһалха хэрэгые саашадань һайжаруулхын, КПСС-эй ЦК-гай ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй «Орон дотор автомобильна харгынуудые бариха, заһабарилха ба харууһалха хэрэгые һайжаруулха талаар хэмжээнүүд тухай», «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ Буряадай АССР-эй үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые саашадань комплексноор хүгжөөхэ хэмжээнүүд тухай» тогтоолнуудые бэелүүлхын түлөө КПСС-эй обкомой бюро ба Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет тодорхой хэмжээнүүдые хараалан баталба.

Тиихэдээ гол түлэб «Эрхүү — Улаан-Үдэ — Шэтэ», «Улаан-Үдэ — Хяагта», «Улаан-Үдэ — Романовка — Шэтэ», «Улаан-Үдэ — Турунтаево — Могойто», «Гусиноозёрск — Петропавловка — Закаменск» гэһэн ута-ута магистральна харгынуудай заһабарилгада онсо анхарал табиһан байна. Гэхэтэй хамта 1981—1985 онуудта республикын мэдэлэй томо-томо харгынуудта, участогуудые заһабарилгада 13,5 миллион түхэриг, мүн 420 километр утатай районуудай харгынуудые заһабарилгада 27,6 миллион түхэриг ашаглагдахаар хараалагдана. Мүн тиихэдэ 9,76 миллион түхэригтэ элдэб хүүргэнүүд, үйлэдбэриин бааза, гэр байра баригдаха юм.

Буряадай ороной газар дээгүүрхи асфальто-бетон хушалтатай харгынуудай заһабарилга республикын томо — томо предприятинууд болон нэгэдэлнүүдтэ даалгагдаба. Тиигэжэ, жэшээнь, «Улаан-Үдэ — Турунтаево — Могойто» харгы «Забайкаллес» нэгэдэлэй, «Улаан-Үдэ — Романовка — Шэтэ» харгы «Бурятмясопром» нэгэдэлэй ба локомотив-вагон заһабарилгын заводой хүсөөр баригдаха байна. Мүн «Бурятавтодор» управленидэ үйлэдбэриин бааза болон байрын гэрнүүдые барихa талаар республикын предприяти ба организацинуудта 4 миллион 155 мянган түхэригэй хүдэлмэри бүтээхэ даабари үгтэбэ.

УРАН ЗУРААШАД — ФЛОДТО

АШХАБАД. Эхэ ороной уһан замууд Туркмениин ниислэл хотодо — сүл губиин эгээл захадахи хотодо ниилэдэг. «Уран зураашад — флодто» гэһэн уран зурагай искусствын бүхэсоюзна фестиваль эндэ нээгдээ. Хэзээ нэгэтэ дуһал уһанай алтанай шэнээн сэнтэй байһан газарта энэ фестивалиин үнгэргэгдэжэ байһаниинь удхатай.

Совет засагай жэлнүүдтэ Туркменистан уһан замуудай республика болонхой. Уран биирын шадабаритадые республикада дулаанаар угтаа. Номгон далайн ба Балтикын, Сибириин хүсэтэ мүрэнүүдэй ба Каракумай каналай флодой ажалшадай баатар габьяата хэрэгүүд тэдэнэй зохёол бүтээлнүүдтэ хурса тодоор харуулагдана. Уран зураашад эрхим бүтээлнүүдээ Ашхабад асараа юм.

Бүхы союзна республиканuудай түлөөлэгшэдэй хабаадалсажа байһан тус фестивалиин программа баян, олон янзын юм. Суднануудай бортнууд дээрэ ба Каспиин далайн, Амударьягай, Каракумай каналай эрье шадархи портын предприятинуудта уран һайханай нүүдэл выставканууд нээгдэхэ, уран зурагай искусствын түүхэ тухай ба гайхамшагта уран зураашадай зохёол бүтээлнүүд тухай кинофильмнүүд харуулагдаха, лекцинүүд уншагдаха юм.

Фестиваль октябриин 23-да Бакуда түгэсэхэ байна. Харалгын үедэ уран зураашадай зураһан бүтээлнүүдэй выставкэ эндэ эмхидхэгдэхэ.

(ТАСС).

ҮЗЭГЛЭЛДЭ ҺУРГАЛГЫН ТҮЛХЮУР

БАГШАДА МЕТОДИЧЕСКА ТУҺАЛАМЖА

Гэбэшье зарим үхибүүд бэлэдхэл муутай ерэдэг, илангаяа һанал бодолоо дамжуулан хэлэхэдээ ядалдадаг, хүнэй асуудалда зүб харюу үгэжэ шададаггүй гэхэ мэтэ. Ушар тиимэһээ багша бэлэдхэл багатай үхибүүдтэ онсо анхарал табиха ёһотой. Үшөө тиихэдэ зургаан наһатай үхибүүд олон һурагшадай дунда үгэ хэлэжэ үгэдэггүй аад, гансаараа байхадаа, үетэнһөө дутуугүй хэлэдэг. Тиимэ үхибүүдые багша хараадаа абажа, тэдэнэртэй индивидуальна хүдэлмэри ябуулха болоно.

Түрүүшынхеэ һургуулида ерэһэн үхибүүд багшын табиһан асуудалда ганса мэдүүлэлээр гү, али ехэнхи ушарта ганса үгөөр харюусадаг. Ушар тиимэһээ хоорондоо холбоотой богонихон рассказ өөһэдтэнь зохёолгожо һургаха гээшэ тон харюусалгатай зорилгонуудай нэгэн болоно. Удхаараа холбоотой хэлэлгэ хүгжөөхэ хүдэлмэриин түрүүшын шата хадаа үзэһэн, хараһан юумэн тухайгаа үхибүүдэй һанал бодолоо сүлөөтэйгөөр хөөрэжэ үгэлгэ болоно.

Хэлэлгэ хүгжөөлгэ хадаа үхибүүдэй ухаан бодолой хүгжэлтэтэй тон нягта холбоотой байдаг. Хамагай түрүүндэ үхибүүд нюдөөрөө хараһан, мэдэхэ юумэн тухайдаа мэдүүлэл зохёожо һураха, һүүлээрнь 2—3 мэдүүлэлһээ бүридэһэн, хоорондоо холбоотой багахан рассказ зохёохо дүршэлтэй болохо. Холбоо хэлэлгэ хүгжөөхын тула зурагуудые олоор хэрэглэхэ хэрэгтэй. Зураг соохи юумэнүүдые, байгаалиин гоё байдалые, хүниие тойроод байһан юумэнүүдые анхаралтайгаар хадуужа абаха дадал һурагшадта бии болгохо тон шухала. Тиихэдэ багшын уншажа үгэһэн юумэнэй удхые һурагшад өөрынгөө үгөөр хөөрэжэ шадаха дадал абаха ёһотой. Холбоотой хэлэлгэ хүгжөөхын тула түбхын түрүүндэ мэдүүлэл зохёолгожо һургаха. Мэдүүлэл зохёолгын хүдэлмэри нягта гуримтайгаар ябуулагдаха ёһотой.

Энэ хүдэлмэриие зүбөөр эмхидхэхын тула һургуулида ерэһэн зургаатай үхибүүд тус тустаа ямар шадабаритай гээшэб гэжэ багша тоб байса мэдэхэ ёһотой.

Һурагшадай хэлэлгые хүгжөөхэ ябадалда багшын хөөрөөн айхабтар ехэ удха шанартай байһаниинь мэдээжэ. Үхибүүд багшынгаа хөөрөөе һажаажа, дууряан хэлэхэеэ оролдодог ха юм. Тиимэһээ багшын хөөрөөн һурагшадта тон ойлгосотой байхаһаа гадна, үлүү олон үгэгүй, шашаг, бэшэ байха болоно.

Урок соо багшын хөөрөө түрһан янза болгон хубаажа болохо: 1) болбосоролгын гү, али мэдэрэлгын темээр багшын хөөрэлгэ (жэлэй дүрбэн саг, түрэһэн нютаг, хүнүүдэй ажал г. м.); 2) ямар нэгэн юумэн тухай багшын тайлбарилга гү, али ойлгуулга; 3) уран гү, али аман зохёолнуудһаа (шүлэг, онтохон, рассказ г. м.) багшын уран гоёор хөөрэлгэ.

Хэлэлгэ хүгжөөлгын урогуудта хөөрэлдөөн (асуудал ба зүб харюу үгэлгэ) саг үргэлжэ үнгэргэгдэжэ байха болоно. Энэ хүдэлмэри методическа арга боломжонуудай тон хэрэгтэйнь гэжэ тоологдоно. Эхин классуудта хөөрэлдөөнэй удха шанар тон ехэ, тиимэһээ багшанар тэрэниие үргэнөөр хэрэглэдэг. Хөөрэлдөөнэй үедэ һурагшад олон юумэ ойлгожо абадаг. Жэшээнь, шэнэ үгэнүүдые, мэдүүлэлнүүдые ойлгожо абахаһаа гадна үзэжэ байһан темынгээ материал бата бэхеэр хадуужа абадаг. Һурагшадһаа зүб харюу хүлеэн абахын тула тон ойлгосотой асуудал багша тэдэнэй урда табиха болоно. Зүбөөр, ойлгосотойгоор асуудал табиха гээшэмнай тиимэшье хүнгэн хэрэг бэшэ. Тиимэһээ багша урогтоо бэлдэхэдээ, классай урда табигдаха асуудалнуудые һайнаар бодомжолхо уялгатай. Түрүүшээр багша табиһан асуудалдаа өөрөө харюусажа, һурагшадта жэшээ харуулха ёһотой. Һурагшад асуудалда тон богонёор харюусахаяа оролдодог, тиимэһээ тэдэнние гүйсэд харюу үгүүлжэ һургаха болоно.

Хөөрэлдөө үнгэргэхэдөө, имагтал багшын асуудал табилгаар хизаарлажа болохогүй, харин асуудал табюулжа һурагшадые өөһэдыень һургаха шухала. Иимэ хүдэлмэри үзэглэлэй үедэ урок бүхэндэ ябуулагдаха ёһотой. Асуудалда харюу үгүүлжэ һургалгада түрүүшын үдэрһөө анхарал табигдабал, саашадаа һурагшад багшын ямаршье асуудалда торонгүй харюусаха бата бэхи дадалтай болодог ха юм.

Үзэглэлэй үедэ һурагшадай хэлэлгэ хүгжөөхын тула багшын урда иимэ зорилгонууд табигдана:

1). Зургаан наһатай үхибүүд һургуулида ерэхэдээ, нютаг хэлэн (диалект) дээрээ хөөрэлдэжэ шадаха болоһон байдаг. Тиимэһээ һурагшадые түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, литературна буряад үгэнүүдтэй танилсуулгын хүдэлмэри ябуулха.

2. Һурагшадай словарна нөөсые баяжуулхын, үргэдхэхын тула шэнэ (литературна) үгэнүүдые нютагай үгэнүүдтэй жэшэлдүүлэн харуулха тон шухала.

3. Юрын, асууһан ба шангадхаһан мэдүүлэлнүүдые һурагшад хоолойгоороо илган, интонацитайгаар хэлэжэ шадаха шадабаритай болохо байна.

4. Багшын хөөрэжэ үгэхэдэ, анхаралтайгаар шагнажа, ойлгожо абаад, тэрээн тухайдаа өөрынгөө үгөөр хөөрэжэ (харюусажа) шадаха аргатай болохо.

5. Элдэб янзын зурагуудые хараад гү, али өөрынгөө хараһан, үзэһэн юумэн тухай тобшохоноор үхибүүд хөөрэжэ, мүн богонихон рассказ зохёожо һураха байна.

6. Буряад уран зохёолшодой зохёолнуудһаа удхаараа зохид, наһандань таарамжатай богонихон хэһэгүүдые, арадай аман зохёолой зүйлнүүдые багша урок бүхэндэ эльбэгээр хэрэглэхэ ёһотой.

7. Үхибүүдэй ухаан бодолые хүгжөөхэ хүдэлмэри түрүүшын үдэрһөө ябуулагдаха. Ушар тиимэһээ һурагшадай урда **Юундэ! Ямар ушарһаа! Яахадаа! Ямар шалтагаанһаа! Танай һанагшаар ямар байхаб!** гэхэ мэтын асуудалнуудые багша табиха болоно. Үзэһэн, ойлгоһон юумэн тухайгаа шэбшэжэ, бодожо үзөөд, өөрынгөө үгөөр (ухаагаар) харюусаха дадал һурагша бүхэн абаха ёһотой.

8. Темэ бүхэниие үзэжэ дүүргэхэдээ, һүүлшын урогто үзэгдэһэн юумэн тухайгаа тобшолол (бүридхэл) гаргаха тон шухала. Тиихэдээ үзэһэн материалнуудаа миил дабтаха бэшэ, харин үзэһэн темээ улам гүнзэгырүүлхэ хүдэлмэри ябуулагдаха, һурагшадай мэдэсые үшөө үргэн болгохо хэрэгтэй.

9. Хэлэлгэ хүгжөөлгын урок бүхэн үхибүүдые һургаха, болбосоруулха ба хүмүүжүүлхэ үүргэ дүүргэдэг байха.

Үзэглэлэй үедэ һурагшадай хэлэлгые хүгжөөхэ талаар хэгдэхэ хүдэлмэри тухай дээрэ хэлэгдэбэ. Манай һанамжа, дурадхалнуудые багша өөрынгөө хүдэлмэридэ зохёохы шэнжэтэйгээр хэрэглэн, хэлэлгэ хүгжөөлгын хүдэлмэриие үрэ дүн һайнтайгаар ябуулжа, эдир үетэниие мүнөө үеын эрилтэдэ харюусамаар хүмүүжүүлхэ байһандань этигэнэбди, найданабди.

Д. ОШОРОВ,
педагогикын эрдэмэй кандидат.

(Түгэсхэл, Эхининь сентябриин 19-нэй номерто).

СОВЕТ ГВАРДИИН 40 ЖЭЛЭЙ ОЙ

...БАЙЛДААНУУДТА МҮНДЭЛҺЭН...

...шадар болоһон байлдаануудта эрэлхэг зоригой, баа... ...ын үльгэр жэшээ харуулһан дүрбэн стрелко... дивизидэ — 100-дахи, 127-дохи, 153-дахи, 161-... — 1941 оной сентябриин 18-да, 1-дэхи, 2-дохи, ... ба 4-дэхи гвардейскэ дивизинүүд гэһэн нэрэ зэр... ...огдоо һэн. Тэдэ үдэрнүүдэй үйлэ хэрэгүүд тухай ...тскэ Союзай хоёр дахин Герой армиин генерал А. П. ...ЛОБОРОДОВ ТАСС-ай корреспондентдэ нигэжэ хөө...

Совет гвардиин мүндэлэлгэ манай Зэбсэгтэ ...нүүдтэ, бүхы орондо ...ла үйлэ хэрэг болоһон ... Тэрэ совет сэрэгшэдэй ...шалхы урма зоригые ...харуулһан, Эхэ ороной... ...алдар солын аша ту... ...шэнэ баатаршалга гар... ...гада тэдэнние зориг... ...һан байгаа. Гвардиин ...лэ нэрэ зэргын бии ...огдоходо, командирнууд ...ба политическэ хүдэлмэ... ...шэд сэрэгшэдые хүмүү... ...лын хүсэн түгэс арга ...элтэй болоо һэн.

...гвардейскэ частьнууд гол ...эб эгээл харюусалгатай ...эй зорилгонуудые бэе... ...лэдээ, дайсанние һамна ...сохидог, үндэр жаяг ...шамтай, эмхидхэл һайн... ...байһаараа шалгардаг бэ...

...Совет гварди хадаа манай ... нэрэ хүндэ, тэрэнэй ... шалгардэмэл, түрүү ...ь болодог байгаа. Эдэ... ...алдарта ёһо заншалнуу... ...арьбадхан, гвардейскэ ...тьнуудай дайшалхы дүй ...шалые дэлгэрүүлхэ гээ... ...ехэ удха шанартай гэжэ ... тоолодог һэн. «Манай ...арта гвардеецүүд шэн... ...дайсанние һамна бута ...хо шухала», «...Түрүү ...дейскэ частьнууд болон ...единенинүүдэй дүй дүр... ...е дайн байлдаанда үр... ...ээр нэбтэрүүлхэ» гэжэ Верховно Ахамад командалагшын 1944 оной февралиин 23-най захиралта дотор тэмдэглэгдэһэн байха юм.

Эдэнэй дүй дүршэл айхабтар баян байгаа. Гвардейскэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн частьнуудай яоуулганууд дайшалхы үндэр мэргэжэл шадаоарлараа, эдэбхи үүсхэлээрээ, тэмсэлэй шэнэ аргануудые бэдэрэлгээрээ шалгардаг һэн.

Дайнай түрүүшын үедэ, байлдаануудта эрэлхэг зориг гаргаһанайнь, баатаршалга харуулһанайнь, жаяг журамтай, эмхидхэл һайнтай байһанайнь түлөө, сэрэгшэдэй баатар габьяагай түлөө морин сэрэгэй 4 корпус, 36 стрелково, 3 мотострелково, морин сэрэгэй 11 дивизи, 4 стрелково, 11 танкова ба түмэр замай 1 бригада, 32 авиационно полк, хэлхеэ холбооной 2 полк, мотоциклетнэ 2 полк, саперно 1 батальон, арминуудай тагнуулай артиллериин 8 дивизион, уһан доогуур ябадаг 4 онгосо, 2 крейсер, эскадренна миноносец, минэһээ халхалха түхеэрэлгэ, тральщик гвардиин нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байгаа. Реактивна артиллериин 99 тусгаар минометно дивизион гвардиин нэрэ зэргэдэ хүртэһэн юм. Энэнь арад зоной дунда «Катюша» гэжэ инаг дуратайгаар нэрлэгдэһэн шэнэ һүрөөтэ буу зэбсэгэй ямар ехэ удха шанартай байһые тэмдэглээ һэн.

1942 оной майн 21-дэ совет гвардиин сэрэгшэдтэ — энгэртээ зүүхэ онсо тэмдэг, харин частьнууд болон соединенинүүдтэ онсо гвардейскэ тугууд бии болгогдоо һэн.

Совет арадай, Коммунис партиин үндэр этигэл найдабарида хүртэһэн сэрэгшэд-гвардеецүүд нэрэ зэргэеэ солотой һайнаар харюулхые тангариглаһан байгаа. Ленинэй болон Суворовой орденуудтай, Улаан тугта 26-дахи гвардейскэ танкова бригадын сэрэгшэдэй шахаа тангариг соо иимэ үгэнүүд бии: «Мүнөөдэрһөө хойшо тэрээн доро жагсажа, хархис муухай дайсантай тулалдахадаа, гвардиин смогорхолто тугые, минии аханарай шуһаар будагдаһан тугай нэрэ хүндые буурууланггүй, тэрэнэй алдар солые арьбадхажа, шамане, минии Эхэ орон, эрэлхэг зоригтойгоор хамгаалхаб!»

Сталинградска байлдаанда совет гварди үйлсэ гудамжануудта байлдахадаа, дайсанай ехэ бүлэг сэрэгүүдые бүһэлэн хүреэлхэдээ, дээрээ ортошогүй шадамар бэрхэ байһанаа харуулаа һэн. Тэрэнэй үедэ Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй бүридэлдэ гвардейскэ нэгэдэлнүүд бии болоһон байгаа.

1943 оной хабар тээшэ арми болон флодто 500 гаран гвардейскэ часть, соединени тоологдожо байба. Дайнай һүүлдэ иимэ частьнуудай тоо улам олошорһон байгаа.

Илалта туйлалгада совет гварди ехэ хубитаяа оруулһан юм. Тэрэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай ехэ бүлэг гайхамшагта геройнуудые — Александр Матросовые, Юрий Смирновые, Александр Покрышкиниие, Иван Кожедубые, Александр Шабалиниие, мүн бусад олон зуугаад баатарнуудые хүмүүжүүлээ һэн. Олохон гвардеецүүд — Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэдэ, эдэнэй зариманиинь энэ үндэр нэрэ зэргэдэ хоёр дахин хүртэһэн намтартай.

Совет гвардиин залиршагүй эдэ ёһо заншалнууд совет сэрэгшэдые коммунизмда хизааргүй үнэн сэхээр, парти болон арадтаа гүнзэгы сэдьхэлһээ дуралтайгаар хүмүүжүүлһэн байгаа, мүнөөшье хүмүүжүүлнэ.

Он жэлнүүд үнгэрэн ошоно. Совет гвардеецүүдэй мүнөөнэй үетэн шэнэ техникэ, тэрэниие байлдаануудта хэрэглэхэ тактическа арга онолнуудые амжалтатайгаар шудална. Хододоо һуралсаха, эрдэмэй орьёл өөдэ үсэд нэтэрүүгээр дабшаха, мүнөөнэй эрдэм наукые гүнзэгыгөөр шудалха — гэһэн гвардеецүүдэй эгээл нангин захяа заабаринуудай нэгэндэ тэдэ урдынхидал мэтэ үнэн сэхэ байһаар.

(ТАСС).

...РАГ ДЭЭРЭ: түрүүшын ...дейскэ тэмдэгүүдэй нэ... Энэ тэмдэг гвардейскэ ...дахи дивизиин пулемет... Иван Федорович Неудахинда Ельни шадархи байлдаануудта шалгарһанайнь түлөө барюулагдаһан байгаа.

ТАСС-ай фотохронико.

Гватемалын хүн зон орон дотороо демократи болон эрхэ сүлөө байгуулхын түлөө тэмсэнэ. Зэбсэгтэ арад болон үгытэйшүүлэй партизанска армиинхидые хүдөө нютагуудта ажаһуугшад дэмжэнэ, туһална.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: таряашад нюуса митингдэ суглараад байна. Бэеэ танюулхагүйн түлөө тэдэнэр нюураа бүдөөр халхална.

Кейстон — ТАСС-ай фото.

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТАСС АПН

Г. ХОЛЛОЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

АФИНА. США-гай империализм дэлхэй дээрэхи эгээн хоротой, эгээн зэбүүрхэлтэй, эгээн дээрмэшэ, эгээн шунахай шолмос зандаа үлэнэ. Американ империализм — эгээн хархис гуримуудай тон муу муухайнь болоно. Энэ хадаа ядерна зэбсэгүүдые үрдилдэн түхеэрэлгын гол шалтагаан, дэлхэй дээрэхи хара хархис, фашис, дай жүрөөдэг засаг бүхэнэй, тиимэ партиин гү, али хунтын гол түшэг тулгуури болоно. Шэнэ дайнай аюул энээнһээл үг ундитай. — гэжэ США-гай Компартиин Генеральна секретарь Г. Холл Грециин коммунис залуушуулай, тэрэнэй хэблэлэй — «Одигитис» газетын фестиваль дээрэ үгэ хэлэхэдээ, мэдүүлбэ.

США-гай империализмда хэншье найдаха ёһогүй гэжэ Г. Холл тусхайлан тэмдэглэнэ. Тэрэ хадаа дэлхэйе зонхилхо, дэлхэйе дарлаха, мүлжэхэ, ажалшан арадай хүлһөөр, шуһаар, нулимсаар олон миллиард доллар шабхажа абаха, дэлхэйн бүмбэрсэгэй элдэб орон нютагуудай байгаалиин баялигуудые тоножо баяжаха гэһэн нэгэл үг зорилготой. США-гай империализм дэлхэйе өөрынгөө үмсын эдлүүри мэтээр, харин Баруун Европые — өөрынгөө сэрэгэй урдуурхи бааза мэтээр тоолоно. Америкын ядерна ракетэнүүд Европын газар дайда дээрэ тодхогдонхой. Зүгөөр, тэдэнние хэрэглэхэ онһон шэжэмынь Пентагоной генералнуудай гарта байна гэжэ Холл тэмдэглэбэ.

Американ генералнууд европынхидые нейтронно бомбын радиациин гал руу хаягдан хосорхо хүнүүд гэжэ тоолоно. Рейганэй захиргаан дерна «хизаарлагдамал» дайн гэдэг тухай гү, али «нютагай шэнжэтэй» ядерна хёмороонууд тухай хэлэхэдээ, Европын оршом соохи хүнүүдэй үхэлөөр, гэмтэл һандаралаар, олоороо хосоролгоор дүүрэхые хараада абана.

«Совет булимтаралга» гэдэг тухай американ номнолшодой баталамжануудта Компартиин хүтэлбэрилэгшэ эрид шанга харюу үгэбэ. Бодото баримтанууд тад ондоо ушар байдалые элирхэйлнэ. Пентагон лэ ЦРУ-тай хамта Израильда, Египедтэ, Оманда, Саудовска Аравида, Диего-Гарсиада сэрэгэй шэнэ баазануудые түхеэрнэ. Кенидэ, Бахрейндэ, Сомалида, Гуантанамада, Великобританида, Испанида, Италида, Япондо, ФРГ-дэ, хилын саанахи үшөө 500 пунктда байһан баазануудаа һэльбэн шэнэдхэнэ. Гэхэтэй хамта, тэдэнэй олонхидонь американ ядерна зэбсэгүүд тодхогдонхой. Тиимэ болохолоороо, түримхэйлэлгын ба ээрхэйлэлгын политика хэн баримталан бэелүүлнэб? — гэжэ Г. Холл асууна.

«Совет аюул» тухай шалдаан тушаа хэлэбэл, мүнөө дэлхэйе дэлбэ сохихо аюул тохёолдуулжа байгшад, коммунизмда харша. Совет орондо харша Вашингтондохи хархисууд иимэ жэгшүүритэ хүдал хуурмаг үгэнүүдые һанаанһаа абажа тарааһан байна. «Хүйтэн дайнай» шэнэ үеын эхилһэнһээ хойшо буу зэбсэгүүдые хуряалга, амгалан тайбан байдал бэхижүүлгэ туйлаха зорилготой 100 гаран тодорхой дурадхал Советскэ Союз оруулһан байха юм. Гэхэ зуура, СССР-эй эдэ шухала дурадхалнуудай нэгэндэньшье Вашингтон мүнөө хүрэтэр харюу үгөөгүй байһаар, — гэжэ Г. Холл хэлэбэ.

Ядерна зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай хөөрэлдөө хэхэ «эрмэлзэл» тухай хэлэхын хажуугаар, ядерна зэбсэгэй талаар Советскэ Союзһаа бүлюу болохо хараа бодол баримталан бэелүүлхэ гээшэ нюур сахиһан ябадалай гутамшаг үзэгдэл болоно. Энэнь — уласхоорондын шахардуу байдал һуларуулгын, амгалан тайбан байдалай хэрэгтэ урбаһан ябадал болоно, — гэжэ Г. Холл тусхайлан тэмдэглэбэ.

ХААНА ЮУН БОЛОНОБ

ТҮРҮҮ ДҮЙ ДҮРШЭЛЭЙ ҺУРГУУЛИНУУД

АДДИС-АБЕБА. Үйлэдбэриин кооперативуудые эндэ газар тариаланган шэнэ онол арга дэлгэрүүлхэ түрүү дүй дүршэлэй һургуулинууд гэжэ нэрлэнэ. Элдэб янзын хамтарал-нэгэдэлнүүд болгон хубилгагдаһан, гурба мянга гаран ажахы мүнөө Эфиопидо бии.

Таряашадай ажахын нэгэдэлнүүдэй тоо саг үргэлжэ нэмэнэ. Һүүлэй нэгэхэн жэлэй турша соо таряашадай үшөө 41 ассоциаци үйлэдбэриин кооперативан гуримда оронхой.

ЮАР-тай НАИМАА ХЭЛГЫЕ БУРУУШААНА

КАНБЕРРА. Австралиин профсоюзуудай совет Урда-Африкын хархисуудтай наймаа хэхые хорюон бойкот соносхохые уриална. ЮАР-профсоюзуудан гэшүүд-африканецуудые олоор баряжа хааһыень буруушаалгын тэмдэг болгон, иимэ ябуулга хэгдэнэ. Австралиин гадаадын хэрэгүүдэй министр А. Стрит Австралида ерээд байһан ЮАР-ай профсоюзна хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэнтэй уулзахаар хараалһанаа болюулба.

БЭЕЭ ДААҺАН БАЙДАЛАЙ СОНОСХОГДОҺОН ҮДЭР

МЕХИКО. Мексикын олон миллион арад зон ехэ һайндэрые — бэеэ даaһан байдалан соносхогдоһон үдэрые тэмдэглэнэ. Мексикын национальна герой Мигель Идальго 1810 оной сентябриин 16-най урда һүни Долорес нютагта арад зониие хонхын дохёогоор испан колонизаторнуудта эсэргүү тэмсэлдэ уряалан бодхооһон юм. Бүхы орон дотор буһалгаан дэлгэрһэн байгаа.

Латинин Америкын томо гүрэнүүдэй нэгэн — Мексикэ мүнөө бусад гүрэнүүдэй дотоодын хэрэгүүдтэ хамааргагүй, бүхы арадуудай өөһэдынгөө байдал өөһэдөө тодорхойлхо эрхэ хамгаалха гол ёһонуудые наринаар сахиха эрилтэ үндэһэ болгодог гадаадын политика залан шууд баримталан бэелүүлнэ.

Кубые хүреэлхэ гэһэн гутамшаг ябуулгада татажа оруулха һанаашалгатай Вашингтоной һэдэлгэнүүдые Мексикэ буруушаана, баруун түйндэхи түрүүшын социалис оронтой хани харилсаатай болонхой. Кубын Компартиин ЦК-ган нэгэдэхи секретарь, республикын Гүрэнэй Соведэй ба Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ Фидель Кастрын албанай хэрэгээр Мексикэдэ һаяхан ерэһэниинь, — хоёр талын харилсаа холбооной амжалтатайгаар хүгжэжэ байһанай гэршэ болоно.

Америкын тала баридаг зэбүүрхэлтэ диктатурые унагааһан Никарагуатай һанал нэгэтэй, тэрэниие залан шууд дэмжэдэг байһанаа Мексикэ элирхэйлэн харуулна.

Эб найрамдал батадхаха, уласхоорондын шахардуу байдал һуларуулхын түлөө, буу зэбсэгүүдые үрдилдэн түхеэрэлгэ хизаарлаха, империалис ямаршье мүлжэлгэ дарлалга, шэнэ түхэлэй колониализм усадхахын түлөө тэмсэл — Мексикын гадаадын политикын өөрсэ шэнжэнүүдэй нэгэн болоно.

Мексикан-совет харилсаан үрэтэй, һайнаар хүгжэнэ. Мексикын президент Хосе Лопес Портильогой 1978 ондо албанай хэрэгээр СССР-тэ ошоһониинь хоёр талын холбооной саашанхи хүгжэлтын шухала шата болоһон байна.

Мексикын олониитэ зон, политическэ түрүү бодолтой ажал ябуулагшад Советскэ Союзтай харилсаагаа саашадань улам үргэдхэхые хүсэнэ, амгалан тайбан байдалай түлөө тэрэнэй тэмсэлые үндэрөөр сэгнэнэ.

АМЕРИКАН ЭРДЭМТЭДЭЙ ҺАНАЛ БОДОЛ

НЬЮ-ЙОРК. Президент Рейганэй дотоодын ба гадаадын политика Холбоото Штадуудта өөһэдтэнь, мүн бүхы дэлхэйдэ ехэ хосоролто хойшолонгуудые ушаруулхаяа байна. Политическэ эрдэм наукын талаар американ ассоциациин съездэдэ хабаадаһан тон олонхи американ эрдэмтэд иимэ һанал бодолтой. Сэрэгэй зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүри олоор түхеэрхэ, стратегическэ зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай совет-американ хөөрэлдөө тон һаяар һэргээлгэлээ арсаха гэлэн Сагаан байшангай тон аюултай хараа бодол эрдэмтэдэй онсо шанга шүүмжэлэл үүсхээ. «Крисчен сайенс монитор» газетэ съездын делегадуудай дунда эмхидхэгдэһэн асуулта тухай мэдээсэхэ зуураа, эрдэмтэдэй тон олонхинь сэрэгэй талаар тэнсүүриин туйлагдаһанда этигэдэг байһые үндэһэ болгон «МХ» гэхэлэй стратегическа ракетэнүүдые США-да тодхохо хэрэггүй. Аюултай, уршагтай нейтронно зэбсэг бии болгоһоной хэрэггүй гээд тоолоно гэжэ тэмдэглэбэ.

Американ эрдэмтэдэй 69 процентнь зэбсэгүүдые хизаарлалгын асуудалаар США-ган ба СССР-эй хоорондын хөөрэлдөө дары һэргээлгые шухалада тоолоно гэжэ тус газетэ бэшэнэ.

Социально-экономическа программануудые хорооһоной үндэһөөр Пентагоной бюджедые ехэ болгохо гэһэн Рейганай захиргаанай һэдэлгэнүүд эрид буруушаагдаа. Сагаан байшан Федеральна бюджедэй гарзые усадхаха. Гэхэ хамта, сэрэгэй гаргашын программые гансата ехэ болгохо шадахагүй гэжэ асуултагшадай 90 процентнь харюусаа. Федеральна бюджедые тааруу болгохо тухай пуналтын урда тээхи иандуулгаа Р. Рейган дүүргэжэ шадахагүй гэжэ эрдэмтэд этигэнэ. Рейганэй экономическа программын бүхы хубинууд, түбхын түрүүндэ налогой мүнгые американ баяшуулан ба монополинуудай ашаг туһада зорюулһан, социально-экономическа һомололгонуудые хорооһон ябуулгань муу үрэ нүлөөтэй байха гээд эрдэмтэд тоолоно гэжэ «Крисчен сайенс монитор» тусхайлан тэмдэглэнэ.

ХОТО, ХҮДӨӨГЭЙ hОНИН

ЁhОТОЙЛ ТУhАЛАГШАДНАЙ

hУРГУУЛИ, түрэлхид болон нийтын түлөөлэгшэд бага балшар наһатайшуулай дунда газаагуур, харгы хүндэлэн гарахадаа болгоомжотой, hэрэмжэтэй ябаха тухай ойлгууламжын хүдэлмэри таhалгаряагүй ябуулжа байдаг гээшэбди. Энэньшье ойлгосотой. Юуб гэхэдэ, үхибүүн хадаа үхибүүн, газаа гарабал дуратай тээшээ гүйхэ, харайхые оролдодог, эрмэлзэдэг бэээ.

Үхибүүдэй дунда харгын дүрим сахиха тухай хөөрэлдөө эмхидхэхэ, үнгэргэхэ зорилготойгоор hургуули бүхэндэ байгуулагдаhан эдир инспекторнүүдэй отряд ехэ хүдэлмэри хэнэ. Эдэнэр өөhэд өөhэдынгөө hургуули соо харгын дүрим сахиха тухай зураг үлгэхэ, эхин классуудай hурагшадай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха ёhотой.

Үхибүүдэй дунда харгын усал hэргылхын, мүн эдир инспекторнүүдэй отрядуудай хүдэлмэрине бүри эдэбхитэй болгохо зорилгоор ВЛКСМ-эй Буряадай обком, Гэгээрэлэй министерствын коллеги, Буряадай АССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министерство байгша оной сентябриин 1-hээ 1982 оной апрелиин 1 болотор эдир инспекторнүүдэй хүдэлмэри харалга үнгэргэхэ тогтоол баталан абанхай. Эдэ үдэрнүүдтэ hургуули бүхэндэ байгуулагдаhан отрядууд ябуулдаг хүдэлмэриеэ улам hайжаруулхын хойноhоо оролдоно. Харалгада түрүү hуури эзэлhэн отряд эдир инспекторнүүдэй Бүхэсоюзна слёдто уабаадаха болоно.

Улаан-Үдын hургуулинуудай дундаhаа Железнодорожно районой 65-дахи hургуулида байгуулагдаhан эдир инспекторнүүдэй отряд ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда мэдээжэ болонхой. Тус отрядые 9-дэхи классай hурагша, эдир инспекторнүүдэй штабай начальник Андрей Яровой хүтэлбэрилдэг юм.

Дурсагдагша hургуулиин hурагшад Юрий Хохлов, Андрей Грудинин, Сергей Виляк, Женя Саулис, Костя Ерзиков, Света Ярощук, Галя Коннова, Ира Сердюкова, Зина Лагерева, Оксана Буранова, Наташа Язенок, Саша Марков болон бусад үйлсэ, гудамжада бэеэ ямараар абажа ябаха тухай хөөрэлдөө таhалгаряагүй үнгэргэжэ ябадаг юм.

Игэжэ hурагшадай дунда харгы хүндэлэн, транспортын урдуур гараха, үйлсэдэ журамтай ябаха тухай ойлгуул амжын хүдэлмэри эдэбхитэйгээр ябуулжа байдаг hурагшад ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэдтэ ехэ туhаламжа үзүүлжэ байдаг гээшэ. Байгша оной hуралсалай жэлэй эхилхын урда тээ «Болгоогты, үхибүүд!» гэhэн бүхэсоюзна шалгалтын hара соносхогдоhон байна. Юуб гэхэдэ, үхибүүд hуралсалай жэлэй эхилhэн түрүүшын үдэрнүүдтэ харгын дүрим сахиха журамаа зунай үедэ мартаhан байжа магад. Тиимэhээ түрүүшын үдэрhөө багшанар hургуулиин комсомолой, пионерэй эмхинүүдэй эдиршүүлэй дунда гэнэ усалhаа бэеэ hэргылхэ тухай ажалаа улам эдэбхижүүлхэ хэрэгтэнь энэ hара онсо удха шанартай.

Г. МОРГУНОВА,
ГАИ-гай инспектор.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Андрей Яровой ээлжээтэ шалгалтада гарахынгаа урда тээ.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВЭЙ фото.

ЗАНШАЛТА БОЛОХО ЮМ

Северобайкальск хотодо үнгэргэгдэhэн сэсэгүүдэй hайндэр залуу хотын ажабайдалда олоной анхарал татаhан ушар болоо гээд тэмдэглэмээр.

Барилгын, hуралсалай, хүүгэдэй эмхи зургаануудай түлөөлэгшэд hонирхолтой энэ хэмжээ ябуулгада ехэл дуратайгаар хабаадалсаа. «Нижнеангарсктрансстрой» трестын, «БАМтоннельстрой» управлениин мэдэлэй эмхинүүдэй хүдэлмэришэдэй эдэбхи үүсхэлые hайшаамаар байгаа.

Нютагай 1-дэхи дунда hургуулиин, «Таёжный», «Солнышко» гэhэн хүүгэдэй саадуудай коллективүүд өөhэдынгөө бүридхэhэн баглаануудые «Үбhэ хуряалгын хаhада», «Жаргалтай бага наhан», «Талаар, нугаар» гэжэ нэрлээ.

Гоё hайханда дуратай, зохёохы шадабаритайнууд илгараа. Жэшээлхэдэ, гэртээ сэсэг ургуулдаг З. И. Ширинкина «Ургаса», «Жаргал» гэhэн, К. А. Никифорова «БАМ-ай комсомол», «Байгалай долгинууд» гэhэн баглаануудые соёлой байшанда асарhан байна. Тиихэдэ Н. М. Жданова Москва хотодо болоhон Олимпиин наадануудай тухай үнгэтэ дурасхаал болгон, «Олимпиадын галнууд» гэhэн баглаа бүридхөө. «Ах, зун», «Энхэрэл» гэhэн сэсэгүүдэй композици үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө.

Эээл түрүүшынхеэ Северобайкальск хотодо үнгэргэгдэhэн иимэ выставкэ саашадаа заншалта болохо юм.

Манай корр.

ОЙН ЭДИР ЭЗЭД

«Модо отолхо гээшэ — хэдэн минутын хэрэг, ургуулха гээшэнь — зуун жэлэй оролдолго» гэжэ арад зон дэмы хэлсэдэггүй. Эгээл тиимэhээ район дотор 420 hурагшадые нэгэдүүлhэн 8 лесничество байгуулагданхай. 2100 гектар газар ойн эдир эзэдэй мэдэлдэ үгтэнхэй. Ногоон патрулиин 12 отрядта мүн лэ олон үхибүүд, хамта дээрээ 214 хүн оролсоно.

Эдиршүүд 150 гектар талмайда модо hуулгаhан байна. Тиихэдэ 100 гектар талмайда нэмжыhэн ой модо хамгаалдаг, 300 гектарта hая hуулгагдаhан сагдуул, hөөгүүдые харууhалдаг юм. Мүн үрэhэнhөө таригдажа, өөдөө hая ургажа эхилhэн нарай модо бөөмэйлэн харууhалдаг. Буртаг бурхиhаа, дархи нүүлэhээ ойн талмайнуудые сэбэрлэхэ борбоосгой, эм домдо орохо ургамал суглуулха даабари тэдэнэртэ үгтэдэг.

Илалтын 3 парк лесничествын гэшүүдэй хүсөөр байгуулагдаа. Үрэ жэмэсэй хоёр, шасарганын нэгэ саад hуулгагдаа.

Гадна түрэл байгаалидаа дуратайшуул хүн зоной дунда ойлгуул амжын хүдэлмэри урагшатайгаар ябуулдаг юм. «Ой модо түймэрhөө хамгаалая!» гэhэн уряа гаршагтай 2500 листовко Шпалозаводскойн дунда hургуулиин hурагшад олоной дунда тарааhан байна. Ногоон баялигые арьбадхаха гэhэн темээр 330 хөөрэлдөөн үнгэргэгдөө.

hургуулиин дэргэдэхи лесничествэнүүдэй эдэбхитэй гэшүүдые нэрлэлтэй. Элхиин дунда, Онохойн найман жэлэй, Шэнэ-Горхоной дунда hургуулинуудай түлөөлэгшэд А. Шабатура, Н. Шакуров, С. Мигульский, С. Ткаченко, В. Гындынов гэгшэд энэ хэрэгтэ онсо шуналтай байhанаа элирхэйлдэг.

Л. ВИЛЬМОВА.

Загарайн район.

ДУУ, ШҮЛЭГӨӨР

Хяагтын райгүйсэдкомой соёлой таhагай хүдэлмэрилэгшэд үбhэ тэжээл бэлэдхэлтын үедэ хүдөөгэйхидтэ ниилээд туhаламжа үзүүлээ. Ехэ-Нугын совхоздо хэдэн арбаад центнер үбhэ сабшажа, hайн шанартайгаар хуряажа тушаагаа юм.

Хүдэлмэриин үдэрэй hүүлээр эдэнэр полевой стануудта концерт наада табидаг, өөhэдынгөө амаралтые ашатай туhатайгаар үнгэргэхэhөө гадна бусадай сүлөө сагаа зүбөөр эмхидхэхэдэ туhалдаг байгаа. Дуу, шүлэгүүд, басни, частушканууд яhалал зэдэлээ даа. «Кадриль», «Инаг-ни юм даа» гэhэн шог ёгто дуунуудые гүйсэдхэhэн Александр Честных Татьяна Лизунова хоёрые харагшад илангаяа ехэ hайшаадаг байгаа, баяр баясхалан хүргөө.

Гэхэhээ гадна соёлшод социалис мүрысөө дэлгэрүүлгэдэ хубитаяа оруулалсаа юм. Дайшалхы хуудаhануудые гаргажа, эрхимүүдэй солысынь дуудаhан, залхуу хойрогуудые шүүмжэлhэн байна.

Районой түбэй библиотекын хангалгын таhагай хүдэлмэрилэгшэд сагаа баhал дэмыдэ алдаагүй. Элдэб хөөрэлдөө эмхидхэхэhээ гадна «Поэзидэ дуратайшуулда», «Ой модон ба хүн» гэhэн темээр номой шэнжэлэл үнгэргөө hэн. Ахалагша библиотекарь Д. Ц. Мункуева «Родина» колхозой ажалшадай урда «Таряа хуряалгые оньhожоруулга тухай» гэhэн лекци уншаа.

Е. АЛЕКСАНДРОВ.

«АРАД ЗОНОЙ ДУРАСХААЛДА»

Гитлеровскэ Германиин сэрэгшэдые Москва шадар бута сохиhоор 40 жэлэй ойе угтуулан, орон доторнай бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулагдана.

Мүнөө үедэ СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй түбэй музейн зал соо хүн зон олон. Гал дүлэтэ жэлнүүдые, түүхын ябисые гэршэлhэн экспонадууд эндэ олоор табяатай. Стендүүдэй нэгэн «Арад зоной дурасхаалда» гэжэ нэрлэгдэнхэй.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэхи совет арадай баатаршалгада зорюулжа бодхоогдоhон хүшөөнүүдэй дүрэнүүдые эндэ харамаар. Тэрэ тоодо Улаан-Үдэ хотодохи «Буряадай сэрэгшэдтэ» гэhэн хүшөөгэй дүрэ томоор буулгагданхай.

Дайнhаа бусаагүй баатарнуудай дурасхаалые Буряадай ажалшад мүнхэлөө ха юм. Хүшөөгэй авторнууд — скульптор А. Тимин, архитектор В. Бельгаев гэгшэд мүн.

А. ЗЛОТИН,
Москвагай гүрэнэй университедэй научна хүдэлмэрилэгшэ.

ШЭНЭ ЁhО ГУРИМААР

Ажабайдалдамнай шэнэ зохид ёhо заншалнуудай олошоржо байhаниинь hайшаалтай. Закаменск хотын соелой байшанда hая түрэhэн эрхэтэдые баяр ёhололой оршон байдалда бүридхэлдэ абалгын, хуби заяагаа ниилүүлжэ, гэрлэhэн хоёрые амаршалалгын ёhо заншалнууд тогтонижонхой.

Соёлой байшангай хүдэлмэрилэгшэд Р. А. Винтулькина, Т. А. Лихачёва гэгшэд шадабаритай бэрхэ эмхидхэлшэд юм. hая эдэнэрэй үүсхэлээр мүнгэн түрэ наярба. Зэдын комбинадай шанаржуулгын фабрикын начальник Александр Ильич Сергеев ба хотын 2-дохи дунда hургуулида англи хэлэ заадаг Марина Петровна Сергеева хоёрой эды олон жэлдэ эбтэй зетэй, бэе бэеэ хүндэлэн ажаhууhан ушарынь залуушуулда ёhотой үльгэр жэшээ болохо үгэхэ бшуу. Суглагшад — түрэлэйнь зон, нүхэдынь Сергеевтэниие үнэн зүрхэнhөө амаршалаа.

Г. ОЧИРОВ.

Захааминай район.

ТЕЛЕВИДЕНИ

Сентябриин 20-hоо 26 хүрэтэр

ВОСКРЕСЕНИ, 20

Орбита. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — «Будильник». 10.10 — «Советскэ Союзда алба хэнэб!». 11.00 — «Элүүр энхын булан» — эрдэм дэлгэрүүлгын дамжуулга. 11.55 — Үглөөнэй гимнастика. 12.25 — Советскэ Союз хилын саанахи айлшадай hанамжада. 12.40 — «Хүдөөгэй час». 13.40 — «Хүгжэмтэ киоск». 14.10 — «Мүнөөдэр — Ой модоной хүдэлмэрилэгшын үдэр». РСФСР-эй Ой модоной ажахын министр А. И. Зверевэй хэhэн хөөрэлдөөн. 14.30 — «Манай амаршалганууд» — хүгжэмтэ дамжуулга. 15.15 — «Индрек и Карин». Эстониин ССР-эй Гүрэнэй ород драмын театрай фильм-зүжэг. 17.40 — «Коммунистнууд» гэhэн циклhээ «Зиновеевтэй уулзалга» — баримтата фильм. 18.10 — Уласхоорондын hонин. 18.55 — Концерт. 19.45 — Мультфильм. 20.00 — «Киногоор аяншалагшадай клуб». 21.00 — «Энэ бүгэдэ hаяшаг болоhон юм». Борис Александрович Покровский хөөрэнэ... 22.00 — «Время». 22.35 — «Футболой шэнжэлэл». 23.05 — Хүгжэм. 00.05 — Шэнэ hонин.

Улаан-Үдэ. 10.35 — «Борис Годунов» — уран hайханай фильм. 12.25 — «Огоньки» — опереттэ. 14.00 — Хатарай маяг дүрсэнүүд» — телефильм.

Орбита. 19.15 — Дамжуулгын программа. 15.20 — «Холын жэлнүүдэй аад, сэдьхэлдэ дүтэ дуунууд». 16.20 — «Онтохондо айлшаар»... приключения Муравьи... хи». (2-дохи хуби). 17... «Го Сюшаниин сэдьхэл... реен» — баримтата... 18.20 — «Первые ра... олон серитэй уран hа... фильм. (3 сери). 19... Теннисээр Дэвисэй... хүртэхын түлөө мүр... 19.50 — Моринной спо... Европын чемпионат. 20... «Хилын саанахи эстрад... ганууд». 21.00 — «Амгалан... согты, багашуул!». «Үй... гаhахан». 21.15 — «... аялгануудъ. 21.30 — ... болоор Европын чемп... Эхэнэрнүүд. 22.00 — «Вр... 22.35 — «Женщины» — ... hайханай фильм.

ПОНЕДЕЛЬНИК, 21

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 18.00 — Дамжуулгын программа. 18.05 — Мультфильмнүүд. 19.00 — Шэнэ hонин. 19.10 — Спортын hонин. 19.20 — «Манай шэлэhэн замууд». 19.50 — «ГАИ-гай туhалагша» — киноочерк. 20.00 — «Саяан» — генетикэ болон селекциин талаар бүхэсоюзна hургуули-семинар. ВАСХНИЛ-ай академик, мал ажал эрхилэлгын бүхэсоюзна институдай директор А. П. Калашников, СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент, СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин цитологи болон генетикын институдай директор В. К. Шумный, ВАСХНИЛ-ай гэшүүн-корреспондент, «Сибнибтижэй» директор Чамуха Н. Д., биологиин эрдэмэй доктор, СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин цитологи болон генетикын институдай профессор Г. А. Стакан гэгшэд дамжуулгада хэбааданад. 20.30 — «Эрдэм наука ба техникэ» — кино... нал. 20.40 — «Танилсалга». У... Үдын горсоведэй депута... Кузнецоватай уулзалга. 2... «Ондоо хүнэй нэрээр» — ... очерк. 21.30 — П. И. Чайков... нэрэмжэтэ хүгжэмэй учил... студентнэрэй концерт. 2... «Иванцов, Петров, Си...» — уран hайханай филь...

ВТОРНИК, 22

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Орбита. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — Киров городой хүбүүдэй хоор дуулаха. 10.55 — Үхибүүдтэ. «Мушкетеры 4а» — фильм. 11.35 — «Ан амитанай ажамидарал». 12.35 — Шэнэ hонин. 15.15 — Шэнэ hонин. 15.30 — «Шинии ажал — шинии амжалтанууд» — кинопрограмма. 16.40 — «Ород хэлэн». 17.10 — «Телестадион». 17.40 — Кабардино-Балкарска АССР-эй «Кабардинка» гэжэ хатарай ансамблиин концерт. 18.25 — Хүндэ атлетикээр дэлхэйн ба Европын чемпионат.

Улаан-Үдэ. 18.45 — «Байгал» (буряадаар). 19.05 — «Саяан» — «Хүдөө нютагуудта халуун хаhа эхилэнхэй». 19.25 — «Поэт ба революци» — киноочерк.

Орбита. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 20.00 — Неедлын нэрэмжэтэ Гүрэнэй дуу ба хатарай ансамблиин концерт (ЧССР). 20.25 — «КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө». 20.55 — «Ждите Джона Графтона» — уран hайханай телефильм (1 сери). 22.00 — «Время». 22.35 — Горькиин нэрэмжэтэ түбэй паркда болоhон залуушуулай үдэшэ. Милициин залуу хүдэлмэрилэгшэдтэй уулзалга.

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Орбита. 12.55 — Дамжуулгын программа. 13.00 — «Твардовскиин бага наhан» — баримтата фильм. 13.20 — «Шатарай hургуули». Эхилэн наадагшадай, разряднигуудай классай hурагшадай оролто дамжуулга. 13.50 — «Совет гүрэнэй ба эрхын эшэ үндэhэн». 8 кл. «СССР-эй конституци — манай ажабайдалай үндэhэн хуули». 14.20 — «А. Н. Островскиин ажабайдал». 1-дэхи, 2-дохи дамжуулганууд. 16.30 — «Совет уран зураг». В. А. Фаворскиин мастерскойдо. 17.30 — «Багшада — экран». Түүхэ. 4 кл. «Москва — Эхэ оро... ноймнай ниислэл».

Улаан-Үдэ. 18.00 — «Зунаа дурсан дуудая». 18.20 — «Революци үргэлжэлhөөр» — киноочерк.

Орбита. 18.45 — «Про... дист тухай үгэ» — теле... 19.15 — «Хүхюу нотоо...

Улаан-Үдэ. 19.45 — ... холнууд. 19.55 — «Берег... вечный свет» — бари... фильм.

Орбита. 21.00 — «Ам... нойрсогты, багашуул!». «П... мушка и бусинка» — ... фильм. 21.15 — Баскетбо... Европын чемпионат. Эх... нүүд. 22.00 — «Время». ... — «Семь коротких лет ин... ра Хагары» — уран hа... фильм (1 сери) (ЧССР). ... — Баримтата фильм. 00... Юниорнуудай дунда ф... лоор Европын чемп... СССР — Турци.

СРЕДА, 23

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Орбита. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — Мультфильм. 10.20 — «Ждите Джона Графтона» — уран hайханай фильм (1 сери). 11.25 — «Киногоор аяншалагшадай клуб». 12.25 — Шэнэ hонин. 15.15 — Шэнэ hонин. 15.35 — «Ажахы эрхилэлгын дүй дүршэл» — баримтата фильмүүдэй программа. 16.30 — «Шинии ленинскэ библиотекэ». 17.15 — «СССР-эй арадай артистка М. Войтес дуулана» — фильм-концерт.

Улаан-Үдэ. 17.45 — «Байгал» — программа. 18.10 — «КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө».

Орбита. 18.40 — «Эб найрамдалай мандахын түлөө магтан дууланаб» — баримтата телефильм. Мирзо Турсун-Задегэй зохёон байгуулхы ажал тухай. 19.10 — Мультфильм. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 20.00 — «Хэлхээ холбоон-81». Хэлхээ холбооной системэ болон хэрэгсэлнүүдэй уласхоорондын тусхай выставкэ тухай репортаж. 20.15 — Совет композиторнуудай дуунуудые СССР-эй арадай артистка М. Биешу гүйсэдхэнэ. 20.25 — Экономико гаргаша багатай байха ёhотой. Ульяновска хоморой шухаг станогуудай заводой метал гамтайгаар хэрэглэдэг тухай дамжуулга. 20.50 — «Ждите Джона Графтона» — уран hайханай фильм (2 сери). 22.00 «Время». 22.35 — «Кинокамера дэлхэйе харуулна» — Москвагай Уласхоорондын XII кинофестивалиин баримтата фильмүүд. 23.40 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ».

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Орбита. 12.55 — Дамжуулгын программа. 13.00 — «Воротанский каньон» — баримтата фильм. 13.20 — «Таанад, түрэлхидтэ!». 13.50 — Юрэнхы биологи. 9 кл. «История эволюционных идей». 14.20 — «Отзвуки веков» — эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 14.30 — Түүхэ. «Түрүүшын печатник Иван Федоров». 14.55 — «ПТУ-да яажа, ямар мэргэжэлдэ hурагдаг бэ?» Машина бүтээгшэд. 15.25 — «Багшада — экран». Природоведени. 4 кл. «Солнце и солнечная система». 15.45 — «Голубь с оливковой ветвью» — баримтата фильм. 16.00 — «Актерой уран бэлиг». «Актер тухай гурбан диалог». 17.05 — «Гадаада далайда аяншалга» — эрдэм дэлгэрүүлгын фильм.

Улаан-Үдэ. 17.35 — С... холнууд.

Орбита. 17.45 — «Дохёогоо үгыт, горнистнар!». 18.1... Гнесинтэнэй нэрэмжэтэ гү... хүгжэмэй багшанарай инсти... камерна оркестрэй конц...

Улаан-Үдэ. 18.40 — «П... истине» — киноочерк. 1... «Агитаторнууд болон пол... форматорнуудта туhалам... 19.10 — «Эхэ орон ту... дууланаб» — фильм-кон... 20.00 — «Самоледуул... на» — баримтата филь...

Орбита. 21.00 — «Ам... нойрсогты, багашуул!» «... тэ экран». 21.15 — Вол... лоор Европын чемпионат. ... шүүл. СССР — ГДР. 21.4... «Арадай аялганууд». 22.0... «Время». 22.35 — «Семь ... ротких лет инженера Ха... — олон серитэй уран hай... телефильм. (2 сери). 23.4... Концерт.

ЧЕТВЕРГ, 24

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Орбита. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — «Дохёогоо үгыт, горнистнар!». 10.35 — «Ждите Джона Графтона» — олон серитэй уран hайханай телефильм (2 сери). 11.40 — «Энэ шэдитэ дэлхэй». — СССР-эй арадай артистка Н. Тимофеевагай хабаадалгатай фильм-концерт. 12.20 — Шэнэ hонин. 15.15 — Шэнэ hонин. 15.35 — Баримтата фильмүүд. 16.35 — «Шатарай hургуули». Сагаан бэрсэ. Оролто дамжуулга. 17.05 — «Урагшаа, хүбүүд!» 18.05 — «Эрдэм наукын байдал».

Улаан-Үдэ. 18.35 — «Уласхоорондын шэнжэлэл» (буряадаар). 18.50 — «Шефскэ туhаламжа ба хани нүхэсэл» (ЛВРЗ — Ярууна) (2-дохи дамжуулга). 19.20 — «Байгал».

Орбита. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 20.00 — «Ороной тарялан дээрэ». Рязанска областьдо хартаабха хуряалга тухай. 20.15 — Футболоор шэлэгдэмэл матчын дэлхэйн чемпионат. СССР — Турци. 22.00 — «Время». 22.35 — Симфоническа ехэ оркестрэй концерт. 23.50 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ».

Орбита. 12.55 — Дамжуулгын программа. 13.00 — «На земле Северской» — эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 13.10 — «Эжын hургуули». 13.40 — Зоологи. 7 кл. «Паукообразные». 14.05 — «hургуули ба зохёон байгуулхы ажал» 3-дахи дамжуулга. 14.35 — Багшада — экран». Астрономи. 10 кл. 15.05 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильмүүд. 15.35 — «Гонки без финиша» — уран hайханай фильм. 17.00 — «Совет уран зурагай искусство». В. А. Фаворскиин мастерскойдо.

Улаан-Үдэ. 18.00 — Мультфильмнүүд.

Орбита. 18.35 — ... Бисьугай национальна... сүлөөгэй соносхогдоhоо... жэлэй ойдо. «Мүнөө үе... дал». 19.10 — «Зураг ... дэнь — наран».

Улаан-Үдэ. 19.45 — ... холнууд. 19.55 — «... далай шадарай газар» — ... лефильм.

Орбита. 21.00 — «Амг... нойрсогты, багашуул!». ... дитэ экран». 21.15 — Улас... рондын hонин. 22.00 — «... мя». 22.35 — «Семь корот... лет инженера Хагары» — олон серитэй уран hай... фильм (3 сери). 23.5... Концерт.

ПЯТНИЦА, 25

Орбита. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — «Непрошенная любовь» — уран hайханай фильм. 11.35 — «СССР-эй арадай артистка М. Мордасова дуулаха». 12.20 — Шэнэ hонин. 15.15 — Шэнэ hонин. 15.35 — Ороной студинуудай баримтата фильм. 16.50 — «Лу Синь». Түрэhөөр 100 жэлэйнь ойдо. 17.35 — «Москва ба москвагайхид». 18.05 — Волейболоор Европын чемпионат. Эрэшүүл.

Улаан-Үдэ. 18.30 — «Саяан». «Хүдөө нютагта халуун хаhа эхилэнхэй». 18.50 — «Байгал» — программа. 19.20 — «Ши ямар байнаш, студент?».

Орбита. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 20.00 — Арадай инструментнүүд дээрэ наадагшадай бүхэроссин хоёрдохи конкурсдо хабаадагша В. Зажибанай концерт (балалайка). 20.15 — «Хани барисаан» — тележурнал. 20.40 — «Заключенный «Второй Авеню» — теле-зүжэг. 22.00 — «Время». 22.35 — «Мэдээжэ аад, юрэ бусын юумэн». «Жгучие тайны века» — эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 23.40 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 23.55 — «Түрэhэн тоонтомни эндэ» — фильм-концерт.

Орбита. 12.55 — Дамжуулгын программа. 13.00 — Баримтата фильм. 13.10 — «Ородой искусство». «XV, XVII зуун жэлнүүд». 13.40 — Географи. 5 кл. «Газарай нюрууgай түсэб зохёолго». 14.10 — «Илалтые асарагшад». 14.55 — А. М. Горький. «Мать». 15.25 — Э. Багрицкиин уран шүлэг. 15.55 — «Совет хуули гаргалгын эшэ үндэhэн». 8 кл. 16.25 — Природоведени. 3 кл. 16.45 — «Азербайджанай гранат» — баримтата фильм. 17.00 — Э. Багрицкиин уран шүлэг. 17.30 — «На острове Врангеля» — эрдэм дэлгэрүүлгын фильм.

Улаан-Үдэ. 18.00 — «Манай город — манай гэр».

Орбита. 18.30 — «Советскэ Союзай герой М. П. Девятаевай «Орлёнок» телест... юнкорнуудтай уулзалга. ... — Мультфильм.

Улаан-Үдэ. 19.45 — «З... Сибирь» — киножурнал. ... — Ц. Галсановай зохёон ... гуулхы ажал ябуулгын 50 ... лэй ойдо зорюулагдаhан ... жуулга. 20.40 — «Нэгэ ... най түүхэ» — киноочерк.

Орбита. 21.00 — «Амг... нойрсогты, багашуул!». ... — «Байгаалиин нюус...» — баримтата фильм. 21.... Спортивна гимнастикаар С... эй чемпионат. Эрэшүүл. Ө... дуранай программа. 22.0... «Время». 22.35 — «Переп... к любви» — уран hай... фильм. (1, 2 серинүүд). 00... И. Брамсын хүгжэм.

СУББОТО, 26

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Орбита. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 10.05 — «АБВГДейка». 10.35 — «Түрэлхид, таанадта!». 11.05 — Н. Саймон. «Заключенный «Второй Авеню» — теле-зүжэг. 12.25 — «Эрхим hайн эд бараа элбэгээр».

Улаан-Үдэ. 12.55 — Шэнэ hонин (буряадаар). 13.05 — «Дуунтай уулзалга» (буряадаар) 13.45 — Хүдөөгэй ажалшадта зорюулагдаhан хүгжэмтэ дамжуулга.

Орбита. 14.20. — «Спортлотогой» 39-дэхи тираж. 19.30 — «hолонго» Арадай уран бэлигэй телевизионно программануудай уласхоорондын IV фестиваль. «Йемен арадай аман зохёол». 15.00 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 15.15 — «Хүн. Газар. Юртэмсэ». 16.00 — Үхибүүдтэ уран hайханай богони фильмүүд. 16.40 — Политическэ шэнжэлэгшэ Ю. А. Летуновой хөөрөөн. 17.15 — БССР-эй Гүрэнэй арадай хатарай «Хорошки» гэжэ хореографическа ансамблиин концерт. 17.45 — «Мүнөөдэр — Пропагандистын үдэр». 18.15 — «Корзинкинагай ушаралта ябадалнууд» — кинокомеди. 19.15 — «Цель жизни» — генеральна конструктор Социалис Ажалай хоёр дахин Герой А. С. Яковлев тухай баримтата фильм. 20.15 — Искусствын мастернууд болон залуу артистнарай Союзуудай байшангай Колонно зал соо болоhон концерт. 22.00 — «Время». 22.45 — Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Динамо» (М). — «Спартак» (2, 3 үенүүд). 00.15 — Спортивна гимнастикаар СССР-эй чемпионат. 00.45 Шэнэ hонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА.

Улаан-Үдэ. 10.00 — «Үсэгэлдэр. Мүнөөдэр. Хододоо» — уран hайханай фильм. 11.25 — Монгол артистнуудай концерт.

Орбита. 12.55 — Р. Шуман тухай фильм-концерт. 13.25 — «Наранай нөөсэ баялигууд...»

Улаан-Үдэ. 14.20 — «... 14.50 — «Циркдэ бол... ушар» — телефильм.

Орбита. 15.20 — Кон... 15.50 — «Уран зураашан ... хай». О. Роден. 16.15 — ... яр жаргал, уран хүгжэм ... далай» — фильм-концерт ... — Н. Заболоцкиин уран ... лэг. 18.00 — «Циркын ... дээрэ». 18.45 — Спортын ... нин: Спортивна гимнасти... СССР-эй чемпионат. Эх... нүүд. Өөрын дуранай прог... ма. Волейболоор Евро... чемпионат. Эрэшүүл. Тү... лэй бүлэгүүдэй наадан. ... — «Хүгжэмтэ киоск». 20.15 ... Футболоор СССР-эй ... нат. «Таврия» — ЦСКА (2 т... 21.00 — «Амгалан нойрс... багашуул». Мультфильм. 21... — «Элүүр энхэ байлгаа». 22... «Время». 22.35 — «Исто... — уран hайханай фильм. ... — Баримтата фильм. 00.1... Футболоор СССР-эй ... онат. «Кайрат» — «Паx... (2 тайм). 01.15 — Футбо... СССР-эй чемпионат (2 ...

ФУТБОЛ

ҮhӨӨГӨӨ АБАБА

Сибирь болон Алас Дурна зүгэй зоноhоо СССР-эй «А» классай хоёрдохи бүлэгтэ наададаг командануудай ээлжээтэ уулзалгаяа үнгэргэбэ. Сентябриин 16-най үдэр манай «Локомотивай» футболистнууд стадион дээрээ Омскын «Иртыш» командатай наадаhан юм. Айлшад — байгша ондо мүрысөөнэй таблицын гурбадахи hуури эзэлжэ ябаhан команда. Омскын футболистнууд 1968 ондо бусад зоныы футболистнуудтай түгэсхэлэй нааданда хабаадаха эрхэдэ хүртэжэ, Россин Федераци гурбадахи hуури эзэлhэн, командын 11 футболистдо «СССР-эй спортын мастер» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоhон байгаа. Иимэ ехэ хүндэтэ манай зоныы нэгэшье командын футболистнууд мүнөөдэр хүрэтэр хүртөөгүй байна. Эндэhээ тобшолол хэхэдэ, айлшад тиимэшье бэлээр воротагаа «нээжэ үгэхөөр» бэшэ команда гэжэ ойлгогдобо.

Айлшадай футболистнууд нааданай эхилэмсээр нюдэ нюургүй гэхээр добтолжо, түрүүшын бүмбэгэ манай ворота руу сохижо оруулхадаа, бага зэргэ заляа бууpаhандал болобо.

Нааданай эхилhээр далададахи минутын үеэр ээлжээтэ добтолгоёо «Локомотивай» футболистнууд хүсэндэнь хүргэжэ, стадиондо суглараг-шадаа баясуулба. Энэ бүмбэгын автор — Сергей Кокорин. Энэнэй удаа долоохон минутын үнгэрөөд байхада, улаан-үдынхидэй добтолхо донь, тээлмэрдэhэн айлшадай хамгаалагша воротагайнгаа хажуудахана яаха аргагүй болоходоо, бүмбэгэ гараараа дайража, 11 метрэй ялын бүмбэгэ ворота руугаа сохюулха болобо. Энээнииень Михаил Пастухов вратариин тээ дээхэнүүр эршэтэй шангаар сохижо, нааданайнгаа тоо 2:1 болгобо. Энээгээр уулзалга дүүрэжэ, «Локомотивай» футболистнууд хоёр очко өөртөө бэшүүлжэ, дүн хамта 22 очкотой болобо. Иигэжэ эдэнэр июниин 10-да эдэнэртэ айлшалхадаа 3:1 тоотойгоор шүүгдэhэн харюугаа абаба. Удаадахи наадаяа Новокузнецк хотын стадион дээрэ үнгэргэхөөр «Локомотивай» футболистнууд ошонхой. Наадан сентябриин 21-дэ үнгэргэгдэхэ юм.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. «Таряа хуряалга — 81» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. «Мүнөөдэр — Ой модоной хүдэлмэрилэгшын үдэр» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указууд.

Хоёрдохи хуудаhанда. «Ороной профсоюзуудай XVII съездын хүндэлэлдэ» — Ю. Хрусловай корреспонденци. Ажахы эрхилэлгын оньhон: эмхидхэлэй хэмжээе дээшэлүүлхэ. «Ханшаашье ошохо аргагүй» — Л. Неретинагай статья. «Жолоогоо хэндэ найдахаб?» — В. Чулиин репортажнуудай үргэлжэлэл.

Гурбадахи хуудаhанда. «Сагтайгаа алхамаа шалган» — Буряадай АССР-эй уран зураашадай V съезд дээрэ Буряадай Уран зураашадай холбооной правлениин түрүүлэгшэ Д-Н. Д. Дугаровай элидхэл болон элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэ.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. Республикын нютаг нютагай hонин.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД, ИНДЕКС: 670000.

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор — 2-54-54, приемная — 2-54-93, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52. секретариат — 2-66-76 отделы: партийной жизни — 2-60-91, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, информации — 2-34-05, перевод — 2-54-95, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-35-95, машинное бюро — 2-57-63 фотолаборатория — 2-33-61, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли
Н-04679. Заказ № 218.